

BEVÁLT GYAKORLATRÓL

SZÓLÓ ÚTMUTATÓ

*a gyermekek jogellenes
külföldre vitelének polgári
jogi vonatkozásairól szóló,
1980. október 25-én kelt
Hágai Egyezmény alapján*

VI. RÉSZ
13. CIKK
ELSŐ BEKEZDÉS
B) PONT

Kiadó

**A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia – HCCH
Állandó Hivatala**

Churchillplein 6b | 2517 JW Hága | Hollandia

+31 70 363 3303

+31 70 360 4867

secretariat@hcch.net

www.hcch.net

Előszó

A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-i Egyezmény megkötésének 40. évfordulója alkalmából nagy örömmre szolgál, hogy bemutathatom a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti, bevált gyakorlatról szóló útmutató VI. részét, amely az Egyezmény egyik kulcsfontosságú rendelkezésével foglalkozik: a 13. cikk első bekezdésének b) pontjával (a károsodás súlyos kockázata alóli kivétel).

E kiadvány célja, hogy iránymutatást nyújtson a nemzetközi családjog területén dolgozó és a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Egyezmény 13. cikke első bekezdése b) pontjának alkalmazásával szembesülő bírának, központi hatóságoknak, ügyvédeknek és egyéb szakembereknek. Ez a rendelkezés meghatározza a gyermek azonnali visszavitele alóli, az Egyezmény szerinti kivételek egyikét. E védelmi formának a gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekben az elmúlt években történő, egyre gyakoribb alkalmazása, valamint a szakértői közösség körében egyre növekvő aggodalom, hogy e rendelkezés helytelen alkalmazása veszélyeztetné a gyermekek jogellenes elviteléről szóló Egyezmény által teremtett kényes egyensúlyt, arra készítette az általános ügyekkel és politikával foglalkozó tanácsot, a Hágai Konferencia irányító testületét, hogy bízta meg az Állandó Hivatalt, hogy a nemzeti szakértők széles köréből álló munkacsoport segítségével dolgozzon ki egy útmutatót az Egyezmény 13. cikke első bekezdése b) pontjának értelmezésére és alkalmazására vonatkozó bevált gyakorlatról.

Szeretném megragadni az alkalmat, hogy köszönetemet fejezzem ki mindazoknak, akik hozzájárultak ezen útmutató kidolgozásához és véglegesítéséhez. Először is szeretnék köszönetet mondani a munkacsoport számos tagjának (a tagok teljes listája megtalálható az útmutatóban), és különösen Diana Bryantnak, aki a legelső, 2013. évi ülés óta vezeti a munkacsoportot. Bryant bíró szakértői iránymutatása, fenntartások nélküli elkötelezettsége és türelme fontos szerepet játszott az útmutató sikeres elkészítésében. Őszintén köszönöm az Állandó Hivatal munkatársainak és a sok gyakornoknak is, akik egymást követően részt vettek a projektben. A Hágai Konferencia megalapozott és bevált gyakorlatát követve a bevált gyakorlatról szóló útmutatót jóváhagyás céljából benyújtották a Konferencia tagjainak. Az a tény, hogy megfelelt a Hágai Konferencia (akkor) mind a 83 tagjának, minden bizonnyal megerősíti ezen útmutató mint az Egyezmény működésével kapcsolatos másodlagos információforrás mérvadó értékét.

Alapvető fontosságú, hogy minden szakember, akár rendszeresen, akár naponta, akár élete során egyszer foglalkozik a gyermekek jogellenes külföldre vitelével, rendelkezzen az ahhoz szükséges eszközökkel, hogy segítséget nyújtson az ilyen rendkívül kritikus helyzetben lévő gyermekeknek és családoknak. E kiadvánnyal remélhetőleg a szakemberek – különösen a bírák – most már rendelkeznek olyan eszközzel, amely segíti őket a károsodás súlyos kockázata alóli kivétel alapos elemzésében. Elengedhetetlen, hogy képesek legyenek tájékoztatáson alapuló és gyors döntést hozni a gyermek visszaviteléről. A központi hatóságok és más gyakorlati szakemberek is hasznos iránymutatást kapnak, hogy segítséget nyújtsanak nekik a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti védelemmel kapcsolatos ügyek kezelésében. Az útmutatóban hivatkozott határozatok – amelyek mindegyike elérhető az INCADAT-on, a Hágai Konferencia gyermekek jogellenes elvitelére vonatkozó nemzetközi adatbázisán keresztül – konkrét példákkal szolgálnak majd az olvasók számára arról, hogy egy-egy konkrét esetben hogyan alkalmazták a rendelkezést.

Mindezek alapján meggyőződésem, hogy ez a fontos kiadvány hozzájárul a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló Egyezmény 13. cikke első bekezdése b) pontjának hatékonyabb működéséhez és egységesebb alkalmazásához, a gyermekek és a családok érdekében világszerte.

Christophe Bernasconi | *főtitkár*

Tartalomjegyzék

FOGALOMTÁR	7
BEVEZETÉS	13
I. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja az 1980. évi Egyezmény keretének részeként	19
1. Az alapelv: a gyermek visszavitele.....	21
a. Az Egyezmény célja és az alapjául szolgáló fogalmak.....	21
i. Az elvitel vagy visszatartás jogellenes, ha sérti a felügyeleti jogot.....	21
ii. A jogellenes elvitel vagy visszatartás káros a gyermekre nézve	22
iii. A szokásos tartózkodási hely szerinti állam hatóságai a legalkalmasabbak arra, hogy döntsenek a felügyeleti jogról és a láthatásról	22
b. A visszavitelről szóló határozat: Nem a felügyeleti jog meghatározása	22
c. Összefoglaló visszaviteli eljárás	23
d. A Szerződő Államok közötti együttműködés	23
e. A gyermek azonnali visszavitelének elrendelésére vonatkozó kötelezettség	24
f. A visszavitel azonnali elrendelésére vonatkozó kötelezettség alóli korlátozott kivételek	25
g. A kivételek korlátozó értelmezése.....	25
2. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja – a súlyos kockázat miatti kivétel értelmezése	26
a. A „súlyos kockázat” három típusa.....	26
b. Súlyos kockázat a gyermekre nézve	27
c. A „súlyos kockázat” szintje	27
d. Az „előretekintő” súlyos kockázat miatti kivétel	28
II. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja a gyakorlatban.....	31
1. A súlyos kockázat miatti kivétel figyelembevétele	33
a. Lépésről lépésre történő elemzés	33
b. Védelmi intézkedések	36
c. Gyakorlati intézkedések	38
d. Eljárási és bizonyítási szabályok	38
i. Bizonyítási teher.....	38
ii. A tájékoztatásnak és a bizonyítékoknak a visszavitel kérdésére való korlátozása	39
iii. A gyermek szociális hátterére vonatkozó információk elfogadhatósága	39
iv. A visszaviteli kérelem és a csatolt dokumentumok elfogadhatósága	39
2. Példák a 13. cikk első bekezdésének b) pontja alapján felhozható állításokra	39
a. A gyermek és/vagy az elvivő szülő elleni családon belüli erőszak...	40
b. A gyermeket érő gazdasági vagy fejlődési hátrányok a visszavitelkor	43
c. A szokásos tartózkodási hely szerinti államban fennálló körülményekhez kapcsolódó kockázatok.....	45
d. A gyermek egészségével kapcsolatos kockázatok	46

e.	A gyermek elválasztása az elvivő szülőtől, amennyiben az elvivő szülő nem képes vagy nem hajlandó visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba	47
i.	Büntetőeljárás lefolytatása az elvivő szülő ellen a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti országban a jogellenes elvitel vagy visszatartás miatt	49
ii.	Az elvivő szülőt érintő, bevándorlással kapcsolatos kérdések	50
iii.	Az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés hiánya a szokásos tartózkodási hely szerinti államban	51
iv.	Az elvivő szülővel kapcsolatos egészségügyi vagy családi okok	52
v.	A visszavitel egyértelmű megtagadása	53
f.	A gyermek testvérétől (testvéreitől) való elválasztása	54
III.	Bíróági bevált gyakorlatok a 13. cikk első bekezdésének b) pontjában foglalt ügyekben	57
1.	Átfogó elv: hatékony ügykezelés	59
2.	Bevált ügykezelési gyakorlatok	60
a.	A releváns kérdések korai azonosítása	60
b.	Peren kívüli vitarendezés	60
c.	A felek részvétele az eljárásban	62
d.	A gyermek részvétele az eljárásban	62
e.	Bizonyíték	64
f.	Szakértői vélemény	64
g.	Segítségnyújtás a központi hatóságok részéről és közvetlen igazságügyi kommunikáció	65
IV.	A központi hatóságok bevált gyakorlatai a 13. cikk első bekezdése b) pontjában foglalt ügyekben	67
1.	A központi hatóságok általános feladatai – együttműködés és tájékoztatás nyújtása	69
2.	A központi hatóságok korlátozott szerepe a súlyos kockázat miatti kivétel tekintetében	70
3.	A megkereső állam központi hatóságának bevált gyakorlata	70
4.	A megkeresett állam központi hatóságának bevált gyakorlata	71
V.	Hasznos források	73
1.	Magyarázó jelentés az 1980. évi Egyezményről	75
2.	A tizennegyedik ülészak eljárása (1980)	75
3.	A gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos nemzetközi adatbázis (INCADAT)	75
4.	A Hágai Konferencia által közzétett, bevált gyakorlatra vonatkozó útmutatók	76
5.	A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata	76
6.	A nemzetközi gyermekvédelemről szóló bírói hírlevél	77
7.	A nemzeti hatóságok által készített dokumentumok	77
	Az idézett ítélkezési gyakorlat tárgymutatója	79

FOGALOMTÁR

A 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti ügy:

A „13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti ügy” kifejezés ebben az útmutatóban a gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos, az 1980. évi Egyezmény alapján indított olyan ügyre vonatkozik, amelyben a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivételre hivatkoztak.

Ügykezelés:

Ez a kifejezés azt a folyamatot írja le, amelynek során a bíróság felügyeli az ügy lefolytatását, különösen annak biztosítása érdekében, hogy az ügy azonnal készen álljon a tárgyalásra, és hogy az eljárás során ne merüljön fel indokolatlan késedelem.

Gyermekebántalmazás:

A „gyermekebántalmazás” a vonatkozó joghatóságban használt fogalommeghatározástól függően a gyermek fizikai, érzelmi vagy pszichológiai elhanyagolásának, bántalmazásának vagy szexuális zaklatásának olyan típusaira vonatkozik, amelyek jellemzően valamely szülő vagy más személy cselekményeiből vagy mulasztásából erednek.

Közvetlen igazságügyi kommunikáció:

A közvetlen igazságügyi kommunikáció arra a kommunikációra vonatkozik, amely a különböző joghatóságokban megtalálható, az egyazon ügyben eljáró bírák között zajlik¹.

Kapcsolati és családon belüli erőszak:

Az „kapcsolati erőszak” vagy „családon belüli erőszak” kifejezés – az adott joghatóságban használt fogalommeghatározástól függően – a családon belüli számos bántalmazó magatartást magában foglalhat, ideértve például a fizikai, érzelmi, pszichológiai bántalmazást, valamint a szexuális erőszakot és az anyagi értelemben vett kihasználást. Irányulhat a gyermekre („gyermekebántalmazás”) és/vagy a partnerre (más néven „házasságon belüli erőszak” vagy „párkapcsolati erőszak”) és/vagy más családtagokra.

Családon belüli erőszak:

Lásd fent a „kapcsolati és családon belüli erőszak” címszó alatt.

¹ Lásd: *Direct Judicial Communications – Emerging Guidance regarding the development of the International Hague Network of Judges and General Principles for Judicial Communications, including commonly accepted safeguards for Direct Judicial Communications in specific cases, within the context of the International Hague Network of Judges* (Közvetlen igazságügyi kommunikáció – Új iránymutatás a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatának kialakításáról és az igazságügyi kommunikáció általános elveiről, beleértve a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata keretében konkrét ügyekben folytatott közvetlen igazságügyi kommunikációra vonatkozó, általánosan elfogadott biztosítékokat), Hága, 2013, 12. o. (a továbbiakban „az igazságügyi kommunikációról szóló új iránymutatás”) (szintén elérhető a Hágai Konferencia weboldalán: www.hcch.net, a „Gyermekek jogellenes külföldre vitele”, majd „Közvetlen igazságügyi kommunikáció” menüpont alatt).

Súlyos kockázat:

Ezen útmutató alkalmazásában a gyermeket érintő „súlyos kockázat” arra a súlyos kockázatra utal, hogy a gyermek visszavitele a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy más módon elviselhetetlen helyzetbe hozná.

Súlyos kockázat miatti kivétel:

Ezen útmutató alkalmazásában a „súlyos kockázat miatti kivétel” kifejezés az 1980. évi Egyezmény 13. cikke első bekezdésének b) pontjában meghatározott kivételre utal, beleértve a három súlyos kockázattípust, amely a gyermeket testi károsodásnak, lelki károsodásnak teszi ki, vagy a gyermeket más módon elviselhetetlen helyzetbe hozza².

A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata:

A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia (HCCH) által létrehozott, családi ügyekre szakosodott bírák hálózata, amelynek célja a bírák közötti nemzetközi szintű kommunikáció és együttműködés megkönnyítése, valamint az 1980. évi Egyezmény hatékony alkalmazásának elősegítése.

Hátrahagyott szülő:

A „hátrahagyott szülő” kifejezés azt a személyt, intézményt vagy szervet jelöli, aki vagy amely azt állítja, hogy a gyermeket jogellenesen vitték el egy másik Szerződő Állam területére, vagy rejtették el ott, megsértve ezzel az 1980. évi Egyezmény szerinti felügyeleti jogot.

Tárgyalási jegyzékbe vétel:

A „tárgyalási jegyzékbe vétel” az az eljárás, amely során az ügyet felveszik a tárgyalási jegyzékbe.

Tükörvégzések:

A tükörvégzések mind a megkeresett, mind a megkereső állam bíróságai által hozott azonos vagy hasonló végzések, amelyek csak bizonyos jogrendszerekben és joghatóságokban állnak rendelkezésre. Minden egyes végzés abban az államban végrehajtható és hatályos, amelyben kibocsátották.

Gyakorlati intézkedések:

A gyakorlati intézkedések olyan intézkedések, amelyeket a bíróság a visszavitt elrendelő végzés részeként állapíthat meg a gyermek visszavitelének megkönnyítése és végrehajtása érdekében. A gyakorlati intézkedések nem súlyos kockázat kezelésére irányulnak, és azokat meg kell különböztetni a védelmi intézkedésektől.

Védelmi intézkedések:

Ezen útmutató alkalmazásában a kifejezés alatt a súlyos kockázat kezelésére rendelkezésre álló intézkedéseket kell széleskörűen érteni.

² Lásd ezen útmutató I.2. szakaszát.

Megkeresett állam:

Az az állam, ahová a gyermeket elvitték, vagy ahol a gyermeket elrejtették. Ez az az állam, amelyben a visszaviteli eljárásra sor kerül³.

Megkereső állam:

Az az állam, amelynek központi hatósága, vagy amelyben valamely fél a gyermek visszavitele iránti kérelmet nyújtott be, ezzel kérelmezve a gyermek 1980. évi Egyezmény alapján történő visszavitelét. Általában a gyermeknek az elvitele vagy elrejtése előtti, szokásos tartózkodási helye szerinti állam⁴.

Visszaviteli eljárás:

A „visszaviteli eljárás” fogalma az 1980. évi Egyezmény szerinti, a gyermek vagy gyermekek visszavitelére irányuló eljárást jelenti, amelyre annak a Szerződő Államnak az igazságügyi vagy közigazgatási hatósága előtt kerül sor, ahová a gyermeket elvitték, vagy ahol a gyermeket elrejtik („megkeresett állam”)⁵.

A joghatóságtól függően a visszaviteli eljárást a hátrahagyott szülő, a hátrahagyott szülőt képviselő ügyvéd, a megkeresett állam központi hatósága és/vagy egy közintézmény, például egy ügyész is megindíthatja.

Felügyeleti jog:

Az ebben az útmutatóban használt „felügyeleti jog” fogalma az 1980. évi Egyezmény 5. cikkének a) pontjában szereplő önálló fogalom meghatározásra utal, és magában foglalja „a gyermek személye felőli gondoskodás jogát, így különösen a jogosultságot a gyermek lakóhelyének meghatározására”.

A gyermek külön képviselője:

A bíróság által a gyermek vagy gyermekek visszaviteli eljárásban való képviselésére kijelölt vagy jóváhagyott személy vagy szerv, aki vagy amely többek között magában foglal egy független gyermekjogi ügyvédet és a gyermek törvényes képviselőjét, de nem korlátozódik ezekre.

Elvivő szülő:

Az a személy, akiről azt állítják, hogy jogellenesen vitte el a gyermeket a szokásos tartózkodási helye szerinti államból egy másik Szerződő Állam területére, vagy jogellenesen elrejtette egy gyermek egy másik Szerződő Állam területén.

³ Lásd az 1980. évi Egyezmény 11. cikkének második bekezdését, 12. cikkének harmadik bekezdését, 13. cikkének első bekezdését, 14. cikkét, 17. cikkét, 20. és 24. cikkét.

⁴ Lásd az 1980. évi Egyezmény 9. cikkét („megkereső központi hatóság”) és 11. cikkének második bekezdését.

⁵ Lásd az 1980. évi Egyezmény 12. cikkének első bekezdését.

Kötelezettségvállalás:

A „kötelezettségvállalás” egy természetes személy – általában a hátrahagyott szülő – által a bíróság előtt tett önkéntes ígéret, kötelezettségvállalás vagy biztosíték arra, hogy bizonyos dolgokat megtesz vagy nem tesz meg. Egyes joghatóságok bírósági elfogadják, vagy akár előírják a hátrahagyott szülőnek a gyermek visszavitelével kapcsolatos kötelezettségvállalásait. A megkeresett joghatóságon belüli bíróságnak a visszaviteli eljárással összefüggésben tett hivatalos kötelezettségvállalás lehet végrehajtható vagy végrehajthatatlan abban az államban, amelybe a gyermeket visszaviszik⁶.

⁶ Ez az útmutató a „kötelezettségvállalás” fogalmának az itt szereplő meghatározását fogadja el: *A gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatokról szóló útmutató: I. rész – Központi hatósági gyakorlat*, Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003 (a továbbiakban: a központi hatósági gyakorlat bevált gyakorlatáról szóló útmutató) (elérhető továbbá a Hágai Konferencia weboldalán, a < www.hvvh.net > címen, a „Kiadványok” menüpont alatt).

BEVEZETÉS

1. Ez a bevált gyakorlatra vonatkozó útmutató a *gyermek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól* szóló, 1980. október 25-i Egyezmény (a továbbiakban: az 1980. évi Egyezmény vagy egyszerűen „az Egyezmény”)⁷ **13. cikke első bekezdésének b) pontjával** foglalkozik, más néven a „**súlyos kockázat miatti kivétellel**”⁸.
2. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja⁹ előírja, hogy:

„[1] Az előző [12.] cikkben foglalt rendelkezések ellenére a megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy –
[...]
b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára.”
3. Ezen útmutató célja, hogy globális szinten előmozdítsa a súlyos kockázat miatti kivétel megfelelő és következetes alkalmazását az 1980. évi Egyezmény feltételeinek és céljának megfelelően, figyelembe véve az olyan értelmező segédanyagokat, mint az Egyezmény magyarázó jelentése,¹⁰ a különbizottság korábbi következtetései és ajánlásai¹¹, valamint az 1980. évi Egyezmény szerinti, bevált gyakorlatról szóló meglévő útmutatók. E cél elérése érdekében az útmutató tájékoztatást és iránymutatást nyújt a súlyos kockázat miatti kivétel értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban, és megosztja a különböző joghatóságok bevált gyakorlatait.

⁷ Ez az útmutató a Hágai Konferencia által közzétett, az 1980. évi Egyezmény szerinti bevált gyakorlatra vonatkozó útmutatók VI. része, lásd az alábbi V.4. szakaszt. Eltérő rendelkezés hiányában e dokumentumban az „Útmutató” kifejezés erre az útmutatóra vonatkozik (a sorozat VI. része).

⁸ Lásd fent a „súlyos kockázat” és a „súlyos kockázat miatti kivétel” kifejezéseket a Fogalomtárban.

⁹ Eltérő rendelkezés hiányában az útmutató szövegében vagy lábjegyzetében valamely cikkre való hivatkozás az 1980. évi Egyezmény valamely cikkére való hivatkozás.

¹⁰ Lásd: E. Pérez-Vera, „Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention (Magyarázó jelentés a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezményről)” (a továbbiakban: Magyarázó jelentés), in: *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)*, III. kötet, *Gyermekek jogellenes külföldre vitele*, Hága, Imprimerie Nationale, 1982, 426–473. o. (szintén elérhető a Hágai Konferencia weboldalaán, az útvonalat lásd a 6. lábjegyzetben). A magyarázó jelentés, amely többek között tájékoztatást nyújt az Egyezmény megkötésének előkészítő munkálatairól és körülményeiről, az Egyezmény értelmezésének kiegészítő eszközeként használható. Lásd a *szerződések jogáról* szóló, 1969. május 23-i bécsi egyezmény 31–32. cikkét.

¹¹ A Hágai Konferencia különbizottságokat hoz létre, amelyeket főtitkára hív össze az új Hágai Egyezmények kidolgozása és megtárgyalása, illetve a meglévő Hágai Egyezmények gyakorlati működésének felülvizsgálata céljából. A különbizottság a Hágai Konferencia tagjai és az Egyezmény Szerződő Államai által kijelölt szakértőkből áll. A különbizottság ülésein megfigyelőként részt vehetnek más érdekelt államok (különösen azok, amelyek kifejezték az Egyezményhez való csatlakozás iránti érdeklődésüket az Állandó Hivatal felé) és az érintett nemzetközi szervezetek képviselői. A különbizottság által elfogadott következtetések és ajánlások fontos szerepet játszanak az Egyezmény egységes értelmezésében és gyakorlati alkalmazásában.

- 4.
5. Ez az útmutató öt részből áll. Az I. szakasz az 1980. évi Egyezmény keretének részeként ismerteti a 13. cikk első bekezdésének b) pontját. A II. szakasz a 13. cikk első bekezdése b) pontjának gyakorlati alkalmazását részletezi. A III. szakasz operatív iránymutatást és bevált gyakorlatot nyújt, amelynek célja, hogy segítse a visszaviteli eljárások ügyében eljáró bíróságokat¹² a folyamat gyors és hatékony irányításában, valamint a súlyos kockázat miatti kivétel értékelésében, amennyiben azt eléjük terjesztik. A IV. szakasz az Egyezmény szerint kijelölt központi hatóságok¹³ szerepére vonatkozó információkat tartalmazza annak érdekében, hogy segítsék őket az olyan beérkező és kimenő ügyek kezelésében, amelyekben felmerült a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel. Az V. szakasz hasznos forrásokat mutat be. Bár az útmutató elsősorban a bíróságoknak és a központi hatóságoknak szól, segítheti az ügyvédek és más intézményeket/szerveket is.
6. Bár az útmutató a 13. cikk első bekezdésének b) pontjára összpontosít, az 1980. évi Egyezmény és más nemzetközi jogi eszközök egyéb rendelkezéseire is hivatkozik, amennyiben azok szerepet játszhatnak e cikk alkalmazásában. Különösen, amennyiben a Szerződő Államok között hatályban van, *a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-i Egyezmény* (a továbbiakban: az 1996. évi Egyezmény) segítheti a gyermekek jogellenes külföldre vitelének áldozatává vált gyermekeket azáltal, hogy számos fontos szempontból kiegészíti és megerősíti az 1980. évi Egyezményt¹⁴. A Hágai Konferencia weboldala (< www.hcch.net >) naprakész információkat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti ügyben érintett állam az 1996. évi Egyezménynek is részes fele-e (a „Gyermekek védelme”, majd „Státusztáblázat” címszó alatt).

¹² Ebben az útmutatóban a „bíróságra” való hivatkozás arra az illetékes igazságügyi vagy közigazgatási hatóságra vonatkozik, amelyhez az 1980. évi Egyezmény értelmében a gyermekek visszavitelére irányuló eljárást indították (11. cikk).

¹³ Lásd az 1980. évi Egyezmény 6. cikkét.

¹⁴ Lásd például az 1996. évi Egyezmény 7. és 50. cikkét. Az 1996. évi Egyezménynek a gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos nemzetközi ügyekben történő esetleges alkalmazására vonatkozó további információkért lásd pl. az *1996. évi gyermekvédelmi Egyezmény működéséről szóló gyakorlati kézikönyvet* (Hága, 2014) (a továbbiakban: az 1996. évi Egyezményről szóló gyakorlati kézikönyv), amely elérhető a Hágai Konferencia weboldalán (lásd a 6. lábjegyzetben jelzett útvonalat), 13. fejezet, A. szakasz. Lásd még: N. Lowe és M. Nicholls, *The 1996 Convention on the Protection of Children* (Az 1996. évi gyermekvédelmi Egyezmény), Jordan Publishing, 2012, 7. fejezet.

7. Az, hogy az 1980. évi Egyezmény továbbra is releváns a gyermekek jogainak támogatása szempontjából, a nemzetközi jogi keretnek az Egyezmény elfogadását követő alakulásában mutatkozik meg¹⁵. Az *Egyesült Nemzetek 1989. évi gyermekjogi egyezményének* (a továbbiakban: UNCRC) részes államai például olyan kérdésekkel kapcsolatos kötelezettségekkel rendelkeznek, mint a gyermekeknek az 1980. évi Egyezmény szerinti visszaviteli eljárásokban való részvétele, ideértve azokat az eseteket is, amikor a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel merül fel¹⁶. Az 1980. évi Egyezmény támogatja a gyermekek azon jogát, hogy tájékoztatást kapjanak a visszaviteli eljárás folyamatáról és következményeiről, valamint hogy kifejthessék véleményüket a visszaviteli eljárás során. Ha a gyermek megfelelő korú és érettségű, a gyermek véleményét megfelelően figyelembe kell venni.
8. Bár az útmutató általános nézőpontból foglalkozik az értelmezési kérdésekkel, **nem célja**, hogy konkrét ügyekben irányuljon a 13. cikk első bekezdése b) pontjának értelmezésére. Ez továbbra is „a visszavitelről való határozathozatal tekintetében illetékes hatóság kizárólagos hatáskörébe tartozik”¹⁷, kellően figyelembe véve az egyes ügyek sajátos körülményeit. Köztudott, hogy 1980. évi Egyezmény szerinti ügyek konkrét tényálláson alapulnak, és a bíróságoknak, a központi hatóságoknak és másoknak ezt szem előtt kell tartaniuk az útmutató alkalmazása során.
9. Fontos továbbá hangsúlyozni, hogy ebben az útmutatóban semmi sem értelmezhető úgy, hogy az az 1980. évi Egyezmény Szerződő Államaira (és bármely más Hágai Egyezményre) és azok igazságügyi vagy egyéb hatóságaira nézve kötelező lenne. Az ebben az útmutatóban ismertetett bevált gyakorlat pusztán tanácsadó jellegű, és a vonatkozó jogszabályok és eljárások hatálya alá tartozik, ideértve a jogi hagyományokból adódó különbségeket is. Ezen túlmenően az útmutatónak nem célja, hogy valamennyi Szerződő Állam jogi helyzetét leírja, és szükségszerűen csak korlátozott mértékben hivatkozik a nemzeti ítélkezési gyakorlatra és az összehasonlító jogra. Végezetül fontos, hogy a hivatkozott ügyek célja az, hogy példákat adjanak arra, hogy egyes bíróságok hogyan közelítették meg a súlyos kockázatra vonatkozó állításokat¹⁸, nem pedig az, hogy

¹⁵ Lásd: *Office of the Children's Lawyer kontra Balev*, 2018 SCC 16, Supreme Court of Canada (Kanada Legfelsőbb Bírósága) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1389] 34. bekezdés, amelyben a bíróság megállapította, hogy mind az 1980. évi Egyezmény, mind az UNCRC célja „a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek védelme”, „a gyermek személyazonosságának és családi kapcsolatainak védelme”, valamint „a gyermekek jogellenes elvitelének és visszatartásának megakadályozása”, és hogy mindkét Egyezmény „elfogadja azt az elvet, hogy a kellő érettséggel rendelkező gyermeknek beleszólása legyen abba, hogy hol éljen, ahogyan az a Hágai Egyezmény 13. cikkének második bekezdésével összefüggésben az alábbiakban szerepel”.

¹⁶ Lásd például az UNCRC 12. cikkét.

¹⁷ „Az 1980. évi Egyezmény és a 1996. évi gyermekvédelmi Egyezmény gyakorlati működésével foglalkozó különbizottság I. és II. részének következtetései és ajánlásai, valamint az ülés II. részének jelentése, 62. bekezdés, továbbá „Az 1980. évi Egyezmény és a 1996. évi gyermekvédelmi Egyezmény gyakorlati működésével foglalkozó különbizottság hatodik ülése I. részének következtetései és ajánlásai, valamint jelentése (2011. június 1–10.), 13. számú következtetés és ajánlás (ez a két dokumentum elérhető a Hágai Konferencia weboldalán, a www.hcch.net címen, a „Gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló szakasz”, majd a „Különbizottsági ülések az Egyezmény gyakorlati működéséről”, valamint a „Korábbi különbizottsági ülések” menüpontban.

¹⁸ Lásd fent a „súlyos kockázat” kifejezést a Fogalomtárban.

szigorú vagy pontos utasításokat adjanak a bírának vagy az ezen útmutatót használó egyéb személyeknek. Az ítélezési gyakorlatra való hivatkozás célja az útmutató vonatkozó részében tárgyalt konkrét kérdések szemléltetése, függetlenül az adott ügyben hozott határozattól. Az ebben az útmutatóban említett valamennyi határozat elérhető az INCADAT-on¹⁹, a határozat teljes szövegének eredeti nyelven való feltüntetésével, valamint angol, francia vagy spanyol, e nyelvek közül kettő vagy mindhárom nyelvű összefoglalójával. Az útmutató rövid összefoglalókat tartalmaz a releváns kérdésekről annak érdekében, hogy gyors tájékoztatást nyújtson az ítélezési gyakorlat relevanciája tekintetében. Megjegyzendő, hogy az újabb ítélezési gyakorlat hatályon kívül helyezheti vagy módosíthatja a korábbi határozatokat. Az útmutató olvasóinak az INCADAT-on vagy más forrásokból ellenőrizniük kell, hogy létezik-e a 13. cikk első bekezdése b) pontjának konkrét vonatkozásával kapcsolatos újabb ítélezési gyakorlat, amely az adott ügy szempontjából releváns.

10. Minden Szerződő Államot arra ösztönöznek, hogy vizsgálja felül a 13. cikk első bekezdése b) pontjának alkalmazására vonatkozó saját gyakorlatait, és adott esetben és amennyiben lehetséges, javítsa azokat.
11. A Hágai Konferencia köszönetet mond annak a számos szakértőnek, akinek tudása és tapasztalata hozzájárult ehhez a dokumentumhoz, és különösen az útmutató kidolgozásával foglalkozó munkacsoport tagjainak, amelynek elnöke Diana Bryant (Ausztrália), tagjai pedig bírákból, kormánytisztviselőkből (pl. a központi hatóság munkatársaiból), tudományos/több tudományágat átfogó szakértőkből és különböző joghatóságok gyakorló szakembereiből állnak²⁰.

¹⁹ A Hágai Konferencia gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos nemzetközi adatbázisa. Lásd ezen útmutató V. szakaszát.

²⁰ Az alábbi szakértők vettek részt – az egyes szakaszok vagy valamennyi szakasz során – ezen útmutató kidolgozásában: Bírák: Diana Bryant bíró (Ausztrália), a munkacsoport elnöke, Queeny Au-Yeung bíró (Kína, Hongkong KKT), María Lilián Bendahan Silvera bíró (Uruguay), Oscar Gregorio Cervera Rivero bíró (Mexikó), Jacques Chamberland bíró (Kanada), Bebe Pui Ying Chu bíró (Kína, Hongkong KKT), Martina Erb-Klünemann bíró (Németország), Yetkin Ergün bíró (Törökország), Francisco Javier Forcada Miranda bíró (Spanyolország), Ramona Gonzalez bíró (Amerikai Egyesült Államok), Lady Hale bíró (Egyesült Királyság), Katsuya Kusano bíró (Japán), Torunn Kvisberg bíró (Norvégia), Lord Justice Moylan bíró (Egyesült Királyság), Annette Olland bíró (Hollandia), Tomoko Sawamura bíró (Japán), Belinda Van Heerden bíró (nyugdíjba vonult) (Dél-Afrika), Hironori Wanami bíró (Japán); Kormányzati tisztviselők: Aline Albuquerque (Brazília), Hatice Seval Arslan (Törökország), Frauke Bachler (Németország), Gonca Gülfem Bozdog (Törökország), Natália Camba Martins (Brazília), Marie-Alice Esterhazy (Franciaország), Victoria Granillo Ocampo (Argentína), Juhee Han (Koreai Köztársaság), Christian Höhn (Németország), Emmanuelle Jacques (Kanada), Leslie Kaufman (Izrael), Luiz Otávio Ortigão de Sampaio (Brazília), Francisco George Lima Beserra (Brazília), Tuskasa Murata (Japán), Jocelyne Palenne (Franciaország), Marie Riendeau (Kanada), Andrea Schulz (Németország), Petunia Itumeleng Seabi-Mathope (Dél-Afrikai Köztársaság), Agris Skudra (Lettország), Daniel Trecca (Uruguay), Kumiko Tsukada (Japán), Yuta Yamasaki (Japán), Juan Francisco Zarricueta Baeza (Chile); Tudományos/több tudományágat átfogó szakértők és magánszakemberek: Nicholas Bala (Kanada), Stephen Cullen (Amerikai Egyesült Államok), Mikiko Otani (Japán), Heidi Simoni (Svájc), Zenobia Du Toit (Dél-Afrikai Köztársaság).

**A 13. cikk első
bekezdésének
b) pontja az
1980. évi
Egyezmény
keretének
részeként**

1. Az alapelv: a gyermek visszavitele

a. Az Egyezmény célja és az alapjául szolgáló fogalmak

12. Preambuluma szerint az Egyezményt azzal a céllal kötötték meg, hogy „nemzetközileg védjék a gyermekeket jogellenes elvitelük vagy elrejtésük káros következményeitől, avégett, hogy megteremtsék a gyermekeknek a szokásos tartózkodási helyük szerinti Államba történő azonnali visszavitelük biztosítására szolgáló eljárást és a láthatási jog védelmét biztosítsák”. Ezeket a célokat az 1. cikk is tükrözi²¹.

13. Az Egyezmény az alábbi kapcsolódó elveken alapul.

i. **Az elvitel vagy visszatartás jogellenes, ha sérti a felügyeleti jogot**

14. Az első alapelv az, hogy a gyermek elvitele vagy visszatartása a felügyeleti jog megsértése esetén jogellenes²². A felügyeleti jogot megosztó vagy azzal nem rendelkező szülőnek ezért ki kell kérnie és meg kell szereznie a felügyeleti joggal rendelkező bármely más személy – általában a másik szülő –, intézmény vagy szerv beleegyezését²³, vagy ha ez nem lehetséges, a bíróság engedélyét, mielőtt a gyermeket egy másik államba viszi vagy ott tartja.

²¹ Az 1. cikk az alábbiak szerint alakul:

Az Egyezmény célja –

- a) biztosítani a bármelyik Szerződő Államba jogellenesen elvitt vagy ott elrejtett gyermekek azonnali visszajuttatását; valamint
- b) azt, hogy a gyermekek feletti felügyelet, illetve a láthatás gyakorlására szolgáló – az egyik Szerződő Állam jogrendszeréből folyó – jogot a többi Szerződő Államban ténylegesen tiszteletben tartsák.

²² A 3. cikk úgy rendelkezik, hogy a gyermek elvitele vagy visszatartása jogellenesnek minősül, ha:

- a) sérti az azon állam joga szerint egy személynek, egy intézménynek vagy más szervnek – akár együttesen, akár kizárólagosan – juttatott felügyeleti jogokat, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy visszatartását közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt; valamint
- b) ezeket a jogokat az elvitel vagy visszatartás időpontjában – együttesen vagy kizárólagosan – ténylegesen gyakorolták vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy visszatartás akadályozta meg az arra jogosultakat.

A felügyeleti jog keletkezhet különösen jogszabály, bírósági vagy közigazgatási határozat vagy az adott állam joga szerint joghatással bíró megállapodás alapján. Egyes joghatóságokban a felügyeleti jog megállapítása magában foglalhatja annak mérlegelését, hogy a szülő megvétőzhatja-e a gyermek adott joghatóságból való elvitelét („*ne exeat* jogok”). Lásd az *Abbott kontra Abbott* ügyben hozott ítéletet, 130 Ct. 1983 (2010), 2010. május 17., Supreme Court (Legfelsőbb Bíróság) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/Usf 1029] 3. oldal, ahol a bíróság az 1980. évi egyezményrel kapcsolatos véleményét a Syllabusban ismertette megállapította, hogy álláspontja „jelentős mértékben a szerződő testvérállamoknak a kérdéssel kapcsolatos nézetein is alapul, amelyek szerint a „*ne exeat* jogok az Egyezmény értelmében vett felügyeleti jogok”.

²³ Lásd fent a „felügyeleti jog” kifejezést a Fogalomtárban.

ii. A jogellenes elvitel vagy visszatartás káros a gyermekre nézve

15. A második alapkoncepció az, hogy a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása sérti a gyermek jólétét²⁴, és hogy – az Egyezményben előírt korlátozott kivételektől eltekintve – a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja a szokásos tartózkodási hely szerinti államba való visszatérés.

iii. A szokásos tartózkodási hely szerinti állam hatóságai a legalkalmasabbak arra, hogy döntsenek a felügyeleti jogról és a láthatásról

16. A harmadik alapkoncepció az, hogy főszabály szerint a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai vannak a legalkalmasabb helyzetben a felügyeleti joggal kapcsolatos (jellemzően a „mindenek felett álló érdek” átfogó értékelését magában foglaló) jogvita érdemi elbírálására, mivel többek között általában teljesebb körű és könnyebb hozzáféréssel rendelkeznek az ilyen döntések meghozatala szempontjából releváns információkhoz és bizonyítékokhoz. Ezért a jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermeknek a szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszavitele nemcsak helyreállítja a korábbi helyzetet (*status quo ante*), hanem lehetővé teszi, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének hatékony értékelésére legalkalmasabb bíróság rendezze a gyermek felügyeletével vagy láthatásával kapcsolatos kérdéseket, beleértve a gyermek másik államba való esetleges áthelyezését is²⁵. Ez a harmadik alapkoncepció a nemzetközi jóviszony elvén alapul, amely megköveteli, hogy a Szerződő Államoknak

„[...] meg kell győződniük arról, hogy különbözőségük ellenére ugyanahhoz a jogi közösséghez tartoznak, amelyben az egyes államok hatóságai elismerik, hogy elvben az egyikük – a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti – hatóságai vannak a legjobb helyzetben ahhoz, hogy döntsenek a felügyeleti joggal és a láthatással kapcsolatos kérdésekről.”²⁶

b. A visszavitelről szóló határozat: Nem a felügyeleti jog meghatározása

17. Az Egyezmény fent említett célja és az alapul szolgáló koncepciók határozzák meg az Egyezmény szűk hatályát, amely kizárólag a jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermekeknek a szokásos tartózkodási helyük szerinti államba történő azonnali visszavitelére vonatkozik²⁷, kizárólag az Egyezményben meghatározott korlátozott kivételekre figyelemmel²⁸. Ennek során a szokásos

²⁴ Lásd az 1980. évi Egyezmény preambulumát.

²⁵ A 16. cikk megerősíti e fogalom alkalmazását azáltal, hogy kifejezetten megakadályozza, hogy a felügyeleti jog érdemére vonatkozó határozatot abban az államban hozzák meg, ahová a gyermeket elvitték, vagy ahol a gyermeket visszatartották. A 19. cikk továbbá kimondja, hogy „a gyermek visszaviteléről az Egyezmény szerinti eljárásban hozott határozat nem tekinthető a szülői felügyeleti jog érdemében való döntésnek”.

²⁶ Lásd a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 34. és 41. bekezdését.

²⁷ A láthatási jogokkal foglalkozó 21. cikk nem tárgya ennek az útmutatónak.

²⁸ Lásd a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 35. pontját.

tartózkodási hely szerinti államban fennálló felügyeleti jogokat a többi szerződő fél is tiszteletben tartja. A gyermekek azonnali visszavitelével kapcsolatban az *Egyezmény nem foglalkozik a felügyelet és a láthatás érdemeivel*, amelyek a szokásos tartózkodási hely szerinti állam hatóságainak vannak fenntartva (lásd a fenti 15. bekezdést).

c. Összefoglaló visszaviteli eljárás

18. Céljának megvalósítása érdekében az Egyezmény olyan összefoglaló eljárást ír elő, amely lehetővé teszi, hogy általában a hátrahagyott szülő a visszavitel iránti kérelmet nyújtson be, vagy a nevében nyújtsanak be kérelmet („visszaviteli eljárás”)²⁹. Erre a kérelemre annak a „Szerződő Államnak” az illetékes bírósága vagy hatósága előtt kerül sor, „ahol a gyermek tartózkodik” (12. cikk első bekezdés), azaz a „megkeresett államban”³⁰, annak belső eljárásaival és gyakorlatával összhangban. E célból a bíróság a rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat alkalmazza (2. és 11. cikk)³¹.

d. A Szerződő Államok közötti együttműködés

19. Céljának megvalósítása és megfelelő működésének támogatása érdekében az Egyezmény a Szerződő Államok igazságügyi és közigazgatási hatóságai közötti szoros együttműködés rendszerét is létrehozta³². Ez az egyes Szerződő Államok által kijelölt központi hatóságokon³³ keresztül történik, amelyek feladatait főként a 7. cikk határozza meg. Az útmutató IV. szakasza tájékoztatást nyújt a központi hatóságok feladatairól azokban az esetekben, amikor a súlyos kockázat miatti kivétel felmerül, és ismerteti a kapcsolódó bevált gyakorlatokat. Az igazságügyi együttműködést a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata segítheti elő³⁴.

²⁹ Lásd fent a „visszaviteli eljárás” kifejezést a Fogalomtárban.

³⁰ Lásd fent a „megkeresett állam” kifejezést a Fogalomtárban.

³¹ Lásd a 2. cikket. A Szerződő Államoknak „az Egyezmény tárgyával kapcsolatos bármely kérdésben a saját jogukban rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat kell alkalmazniuk”, lásd a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 63. pontját.

³² *Ugyanott*, 35. pont.

³³ A kijelölt központi hatóságok listája és elérhetőségük megtalálható a Hágai Konferencia weboldalán: www.hcch.net, a „Gyermekek jogellenes elvitele”, majd a „Hatóságok” menüpont alatt.

³⁴ Az IHNJ kijelölt tagjainak listája elérhető a Hágai Konferencia weboldalán: www.hcch.net, a „Gyermekek jogellenes elvitele”, majd a „Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata” menüpont alatt.

e. A gyermek azonnali visszavitelének elrendelésére vonatkozó kötelezettség

20. Ha a gyermek jogellenes elvitelének vagy elrejtésének a 3. cikk szerinti esetében a gyermek jogellenes elvitelétől vagy elrejtésétől az eljárásnak azon Szerződő Állam igazságügyi vagy államigazgatási szervei előtti megindításáig, ahol a gyermek van, egy évnél kevesebb idő telt el, az érintett hatóság haladéktalanul elrendeli a gyermek visszavitelét (12. cikk első bekezdés)³⁵.
21. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy a gyermeket *kinek* kell visszaküldeni. Különösen nem követeli meg a gyermeknek a *hátrahagyott szülő* gondozásába való visszavitelét. Az Egyezmény azt sem határozza meg, hogy a gyermeket a szokásos tartózkodási hely szerinti államban mely helyre kell visszavinni. Ez a rugalmasság szándékos, és megerősíti azt az alapkoncepciót, amely szerint annak kérdését, hogy a gyermek visszavitelekor ki gondozza a gyermeket, a szokásos tartózkodási hely szerinti állam hatáskörrel rendelkező bíróságának vagy hatóságának kell eldöntenie a felügyeleti jogra vonatkozó joggal összhangban, ideértve a szülőket vagy más érdekelt személyek között esetlegesen alkalmazandó végzéseket is³⁶.
22. A gyermek *azonnali* visszavitelére vonatkozó kötelezettséget megerősíti a 11. cikk, amely előírja, hogy az illetékes bíróságoknak vagy hatóságoknak gyorsan kell eljárniuk a gyermekek visszavitelére irányuló eljárásokban, és hogy amennyiben az eljárás megindításától számított hat héten belül nem születik határozat, ki lehet kérni a késedelem indokolását³⁷. E kötelezettségnek „kettős vonatkozása” van: „egyrészt a jogi rendszerben ismert leggyorsabb eljárások alkalmazása^[38]; másrészt ezeket a kérelmeket, amennyiben lehetséges, előnyben kell részesíteni”³⁹.

³⁵ Lásd még: 1. cikk a) pont. Emellett az 18. cikk megerősíti az azonnali visszavitel biztosítására vonatkozó kötelezettséget, megállapítva, hogy az Egyezmény III. fejezetének („Gyermekek visszavitele”) rendelkezései nem korlátozzák az illetékes bíróság vagy hatóság arra vonatkozó hatáskörét, hogy bármikor elrendelje a gyermek visszavitelét. Felhatalmazza a visszaviteli eljárásban eljáró illetékes bíróságot vagy hatóságot arra, hogy elrendelje a gyermek visszavitelét más, e cél elérése szempontjából kedvezőbb rendelkezésekre hivatkozva, például a megkereső államban – különösen az 1996. évi Egyezmény alapján – hozott, felügyeleti jogra vonatkozó végzés elismerése és végrehajtása révén, lásd lentebb a 47–48. bekezdést.

³⁶ Lásd a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 110. bekezdését.

³⁷ A gyors fellépés kötelezettségével kapcsolatban lásd: *A gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatra vonatkozó útmutató: II. rész – Végrehajtási intézkedések*, Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003 (a továbbiakban: a végrehajtási intézkedések bevált gyakorlatára vonatkozó útmutató) (szintén elérhető a Hágai Konferencia weboldalán is, az útvonal megtalálható a 6. lábjegyzetben), pl. az 1. fejezet 1.5. pontja, valamint az 5. és 6. fejezet.

³⁸ Azzal a kötelezettséggel kapcsolatban, hogy „a rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat kell alkalmazni”, lásd a 2. cikket.

³⁹ A nyilatkozat iránti megkeresést a kérelmező vagy a megkeresett állam központi hatósága saját kezdeményezésére vagy a megkereső állam központi hatóságának kérésére (11. cikk) terjesztheti elő. Lásd a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 104. és 105. bekezdését. Az országprofilok (elérhetők a Hágai Konferencia weboldalán: www.hcch.net, „Gyermek jogellenes elvitele”, majd „Országprofilok”) 10.3. szakaszának (d) bekezdésében foglaltak tartalmazzák az arra vonatkozó információkat, hogy hoztak-e intézkedéseket annak

23. A gyors eljárásra vonatkozó kötelezettség nem jelenti azt, hogy a bíróságnak figyelmen kívül kell hagynia a kérdések megfelelő értékelését, még akkor sem, ha a súlyos kockázat miatti kivételre hivatkoznak. Megköveteli azonban, hogy a bíróság csak olyan információkat és/vagy bizonyítékokat gyűjtsön, amelyek kellően relevánsak a kérdések szempontjából, és ezeket az információkat és bizonyítékokat alaposan és gyorsan vizsgálja meg, ideértve esetenként a szakértői vélemények és bizonyítékok vizsgálatát is.

f. A visszavitel azonnali elrendelésére vonatkozó kötelezettség alóli korlátozott kivételek

24. Az Egyezmény korlátozott kivételeket ír elő a gyermek visszavitelének elve alól. Ha és amikor ezeket a kivételeket sikeresen felvetették és megállapították, a megkeresett állam bírósága „nem köteles elrendelni a gyermeknek a szokásos tartózkodási hely szerinti államba történő visszavitelét”, azaz a bíróság mérlegelési jogkört gyakorolhat azzal kapcsolatban, hogy ne rendelje el a gyermek visszavitelét. Ezek a kivételek a 12. cikk második bekezdésében⁴⁰, a 13. cikk első bekezdésének a) pontjában⁴¹, a 13. cikk első bekezdésének b) pontjában, a 13. cikk második bekezdésében⁴² és a 20. cikkben⁴³ szerepelnek.
25. A felsorolt kivételeken keresztül az Egyezmény elismeri, hogy a jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermek visszavitelének megtagadása néha indokolt lehet. A gyermek mindenek felett álló érdekének általános fogalma tehát megdönthető abban az egyedi esetben, amikor kivételt állapítanak meg.

g. A kivételek korlátozó értelmezése

26. Ezeket a felsorolt kivételeket azonban korlátozó módon kell alkalmazni. A magyarázó jelentés megállapítja, hogy a kivételeket „csak addig kell alkalmazni, amíg lehet, de nagyobb mértékben nem”, azaz „korlátozó módon, ha az Egyezmény nem válik üres szóvá”⁴⁴.

biztosítására, hogy a Szerződő Államok igazságügyi és közigazgatási hatóságai a visszaviteli eljárások során gyorsan járjanak el.

⁴⁰ Ha a visszavitelre vonatkozó döntés tekintetében hatáskörrel rendelkező igazságügyi vagy közigazgatási hatóság előtti eljárás a jogellenes elvitel vagy visszatartáshoz képest több mint egy évvel kezdődött el, és bizonyítást nyer, hogy a gyermek az új környezetébe beilleszkedett.

⁴¹ Ha megállapítást nyer, hogy a gyermeket gondozó személy, intézmény vagy más szerv az elvitel vagy visszatartás időpontjában nem gyakorolta ténylegesen a felügyeleti jogát, vagy ha megállapítást nyer, hogy a gyermeket gondozó személy, intézmény vagy más szerv beleegyezett az elvitelbe vagy visszatartásba, vagy később belenyugodott abba.

⁴² Ha a bíróság megállapítja, hogy a gyermek tiltakozik a visszavitele ellen, és elérte azt az életkort és érettségi szintet, amely mellett a gyermek véleményét figyelembe kell venni.

⁴³ Ha a visszavitel elrendelése sértené a megkeresett államnak az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmével kapcsolatos alapelveit.

⁴⁴ Lásd a magyarázó jelentés (i. m.10. lábjegyzet) 34. bekezdését.

Megjegyzzi, hogy „a [...] kivételekre való rendszeres hivatkozás, amely az elvivő által választott fórumot helyettesíti a gyermek tartózkodási helyével kapcsolatban, az Egyezmény teljes szerkezetének összeomlásához vezetne, megfosztva azt a kölcsönös bizalom szellemétől, amely annak alapja”⁴⁵.

27. Különösen, bár a kivételek a gyermek érdekeinek figyelembevételéből erednek⁴⁶, a visszaviteli eljárást nem alakítják felügyeleti eljárássá. A kivételek a gyermek (lehetséges) visszavitelére összpontosítanak. Nem foglalkozhatnak felügyeleti kérdésekkel, és a visszaviteli eljárás során nem rendelhetik el a gyermek „mindenek felett álló érdekének” teljes körű értékelését. A visszaviteli eljárás ügyében eljáró illetékes bíróságnak vagy hatóságnak alkalmaznia kell az Egyezmény rendelkezéseit, és el kell kerülnie, hogy beavatkozzon a szokásos tartózkodási hely szerinti állam által eldöntendő kérdésekbe⁴⁷.
28. Ennek megfelelően a kivételek jogszerű célt szolgálnak, mivel az Egyezmény nem irányoz elő automatikus visszatérési mechanizmust. A súlyos kockázatra vonatkozó állításokat a kivétel által megkívánt mértékben haladéktalanul meg kell vizsgálni, a visszaviteli eljárás korlátozott hatókörén belül.
29. Ez azt jelenti, hogy míg az Egyezmény célja a gyermek jogellenes külföldre vitele káros hatásainak kezelése azáltal, hogy biztosítja a gyermek gyors visszavitelét a szokásos tartózkodási hely szerinti államba, ahol meg kell oldani a felügyeleti jogot/hozzáférhetőséget és a kapcsolódó kérdéseket, előfordulhatnak olyan kivételes körülmények, amelyek lehetővé teszik a gyermek visszavitelének megtagadását.

2. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja – a súlyos kockázat miatti kivétel értelmezése

30. A súlyos kockázat miatti kivétel „bármely személy azon elsődleges érdekén alapul, hogy ne legyen kitéve testi vagy lelki veszélynek vagy ne kerüljön elviselhetetlen helyzetbe”⁴⁸.

a. A „súlyos kockázat” három típusa

31. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja a következő három különböző kockázattípust tartalmazza:
 - annak súlyos kockázata⁴⁹, hogy a visszavitel a gyermeket testi károsodásnak tenné ki;
 - annak súlyos kockázata, hogy a visszavitel a gyermeket lelki károsodásnak tenné ki; vagy

⁴⁵ Ugyanott.

⁴⁶ Ugyanott, 29. bekezdés.

⁴⁷ Lásd az 1980. évi Egyezmény 16. cikkét.

⁴⁸ Lásd a magyarázó jelentés (i. m.10. lábjegyzet) 29. bekezdését.

⁴⁹ Lásd fent a „súlyos kockázat” és a „súlyos kockázat miatti kivétel” kifejezéseket a Fogalomtárban.

- annak súlyos kockázata, hogy a visszavitel elviselhetetlen helyzetet teremtené a gyermek számára.
32. A gyermek azonnali visszavitelének biztosítására vonatkozó kötelezettség alóli kivétel igazolása érdekében minden egyes típus külön-külön is felhozható, és ezért az adott ügy tényállásától függően a három típust az eljárások során külön-külön is felhozták. E három kockázattípust azonban, bár egymástól elkülönülnek, gyakran együtt alkalmazzák, és a bíróságok nem mindig különböztették meg egyértelműen őket a döntéseik során.

b. Súlyos kockázat a gyermekre nézve

33. A 13. cikk első bekezdése b) pontjának megfogalmazása egyértelművé teszi, hogy a kérdés az, hogy fennáll-e annak a komoly veszélye, hogy a visszavitel „a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára”.
34. Azonban a szülőt érő – akár testi, akár lelki – károsodás egyes kivételes esetekben előidézheti annak súlyos kockázatát, hogy a visszavitel „a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára”. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel nem követeli meg például, hogy a gyermek legyen a testi károsodás közvetlen vagy elsődleges áldozata, ha elegendő bizonyíték áll rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy a gyermeket érintő súlyos kockázat áll fenn az elvivő szülőre nézve.

c. A „súlyos kockázat” szintje

35. A „súlyos” kifejezés a kockázatot, nem pedig a gyermeknek okozott kárt minősíti. Azt jelzi, hogy a kockázatnak valósnak kell lennie, és olyan súlyossági szintet kell elérnie, amely „súlyosnak” minősül⁵⁰.

⁵⁰ Re *E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* [2011] UKSC 27, [2012] 1 A.C. 144, 2011. június 10., United Kingdom Supreme Court (az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 1068] 33. bekezdés. Lásd még a magyarázó jelentés (i. m.10. lábjegyzet) 29. bekezdését. A „súlyos kockázat” kifejezés a készítőik azon szándékát tükrözi, hogy ezt a kivételt – az Egyezmény szerinti kivételekre vonatkozó általános megközelítéssel összhangban – korlátozó módon kell alkalmazni. A szövegezési folyamat során megállapodás született a 13. cikk első bekezdése b) pontjának az eredetileg javasoltnál szűkebb értelmű megfogalmazásáról. A kivételben használt kezdeti kifejezés a „jelentős kockázat” volt, amelyet a „súlyos kockázat” kifejezéssel helyettesítettek, mivel a „súlyos” szót intenzívebb minősítésnek tekintették. Lásd még: *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)* (i. m.10. lábjegyzet), 362. o.

Ami a kár szintjét illeti, annak „elviselhetetlen helyzetnek”⁵¹ kell lennie, vagyis olyan helyzetnek, amelyről nem várható el, hogy a gyermek képes legyen elviselni. A súlyos kockázat megállapításához szükséges relatív kockázati szint azonban a gyermeket érő lehetséges kár jellegétől és súlyosságától függően változhat⁵².

d. Az „előretekinő” súlyos kockázat miatti kivétel

36. A 13. cikk első bekezdése b) pontjának szövege azt is jelzi, hogy a kivétel „előretekinő”, mivel a gyermek *visszavitelekor* fennálló körülményeire és arra összpontosít, hogy ezek a körülmények a gyermeket súlyos kockázatnak teszik-e ki.
37. Ezért, bár a súlyos kockázat miatti kivétel vizsgálata általában a gyermek visszavitelét ellenző személy, intézmény vagy más szerv (a legtöbb esetben az elvivő szülő) által hivatkozott információk/bizonyítékok elemzését igényli, a vizsgálat nem korlátozódhat a jogellenes elvitelt vagy visszatartást megelőzően vagy annak időpontjában fennálló körülmények elemzésére. Ehelyett a jövőt kell szem előtt tartani, vagyis azokat a körülményeket, amelyek akkor állnának fenn, ha a gyermeket azonnal visszavinnék. A súlyos kockázat miatti kivétel vizsgálatának ezt követően, amennyiben szükséges és megfelelő, magában kell foglalnia a szokásos tartózkodási hely szerinti államban fennálló, megfelelő és hatékony védelmi intézkedések elérhetőségének vizsgálatát⁵³.

⁵¹ Lásd pl. *Thomson kontra Thomson*, [1994] 3 SCR 551, 1994. október 20., Supreme Court of Canada (Kanada Legfelsőbb Bírósága) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 11] 596. oldal, ahol a bíróság megállapította, hogy „a 13. cikk első bekezdése b) pontjának első tagmondatában említett testi vagy lelki károsodás olyan mértékű kár, amely szintén elviselhetetlen helyzetnek minősül”. Lásd továbbá *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (lásd fent az 50. lábjegyzetet), 34. bekezdés és *EW kontra LP*, HCMP1605/2011, 2013. január 31., Hongkong Különleges Közigazgatási Terület Legfelsőbb Bírósága (Kína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CNh 1408], 11. bekezdés, amelyben az illetékes bíróságok mindkét határozatban a *Re D* [2006] 3 WLR 0989. számú, 2006. november 16-i ügyben hozott ítélet (Egyesült Királyság Lordok Háza) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 880] 52. bekezdésére hivatkoznak: „a »nem tolerálható« erős szó, de gyermekekre alkalmazva olyan helyzetet jelent, amelynek elviselése az adott gyermektől ilyen körülmények között nem várható el”.

⁵² *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (lásd fent az 50. lábjegyzetet), 33. bekezdés, amelyben a bíróság megjegyezte, hogy: „Bár a »súlyos« kifejezés inkább a kockázatot, mint a kárt jellemzi, a köznyelvben kapcsolat áll fenn a kettő között. Így a halál vagy a valóban súlyos sérülés viszonylag alacsony kockázata megfelelően „súlyosnak” minősülhet, míg más, kevésbé súlyos károsodási formák esetében magasabb szintű kockázatra lehet szükség.”

⁵³ Lásd lentebb a 13. cikk első bekezdése b) pontjában szereplő védelmi intézkedésekről szóló, 43. és azt követő bekezdéseket.

38. Az előrettekintő megközelítés azonban nem jelenti azt, hogy a múltbeli magatartások és események nem lehetnek relevánsak a gyermeknek a szokásos tartózkodási hely szerinti államba való visszatérésével járó súlyos kockázat⁵⁴ értékelése szempontjából. Például a kapcsolati vagy családon belüli erőszak múltbeli esetei – az adott körülményektől függően – bizonyító erejűek lehetnek abban a kérdésben, hogy fennáll-e a súlyos kockázat. Ugyanakkor a múltbeli magatartások és események önmagukban nem meghatározóak arra nézve, hogy nem állnak rendelkezésre hatékony védelmi intézkedések a gyermek súlyos kockázattal szembeni védelmére⁵⁵.

⁵⁴ Lásd fent a „súlyos kockázat” kifejezést a Fogalomtárban.

⁵⁵ Lásd például: 12 UF 532/16, 2016. július 6., *Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1405] 42. bekezdés, ahol a bíróság megállapította, hogy a visszavitelkor fennálló kockázat nem vezethető le az állítólagos korábbi erőszakos magatartásból, és megjegyezte, hogy kötelező erejű távoltartási végzés van érvényben annak érdekében, hogy az elvivő szülő megfelelő védelmet kérhessen a hátrahagyott szülő állítólagos magatartásával szemben; *H.Z. kontra State Central Authority*, 2006. július 6., Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (az Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése, Melbourne) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 876] 40. bekezdés, ahol a korábbi erőszakos és nem megfelelő magatartás megvitatásakor a bíró megállapította, hogy „míg a múlt jó mutató lehet a jövőre nézve, az nem meghatározó”, és hogy az ilyen magatartással szembeni jogszerű védelem megléte megakadályozta annak megállapítását, hogy a gyermeket a visszavitele súlyos testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy más módon elviselhetetlen helyzetbe hozná.

**A 13. cikk első
bekezdésének
b) pontja a
gyakorlatban**

1. A súlyos kockázat miatti kivétel figyelembevétele

a. Lépésről lépésre történő elemzés

39. Számos helyzetben tesznek a súlyos kockázatra vonatkozó állításokat, ideértve azokat az eseteket is, amikor az ilyen kockázat az alábbiakból ered:
- a gyermek testi, szexuális vagy egyéb módon történő bántalmazása, vagy a gyermek kitettsége annak, hogy a hátrahagyott szülő családon belüli erőszakot alkalmaz az elvívő szülővel szemben;
 - a gyermek elválasztása az elvívő szülőtől, például ha az elvívő szülő azt állítja, hogy biztonsági, egészségügyi vagy gazdasági aggályok, bevándorló jogállása vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban folyamatban lévő büntetőjogi vádak miatt nem képes visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba;
 - a gyermek testvéreitől való elválasztása;
 - a gyermekkel kapcsolatos súlyos biztonsági, oktatási, egészségügyi vagy gazdasági aggályok a szokásos tartózkodási hely szerinti államban.
40. Az Egyezmény nem ír elő különböző vizsgálatokat a súlyos kockázat értékelésére a kockázat típusa vagy a visszavitt ellenző személy által felvetett mögöttes körülmények alapján. Ezért a súlyos kockázatra vonatkozó valamennyi állítást ugyanazon szabvány vagy küszöbérték és lépésről lépésre történő elemzés alapján kell értékelni. Ugyanakkor bizonyos típusú helyzetekről – például azokról, amelyek nagyobb valószínűséggel veszélyeztetik a gyermek testi vagy lelki épségét – gyakrabban derül ki, hogy megfelelnek a súlyos kockázat miatti kivétel által meghatározott magas küszöbértéknek.
41. Első lépésként a bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az állítások olyan természetűek, kellően részletesek és érdemiek-e, hogy súlyos kockázatot jelenthetnek. Nagyon valószínűtlen, hogy az átfogó vagy általános állítások elégségesek lennének⁵⁶.
42. Amennyiben a második lépésre kerül sor, a bíróság – a gyermek visszavételét ellenző személy által benyújtott bizonyítékok/az összegyűjtött információk vizsgálata és értékelése, valamint a szokásos tartózkodási hely szerinti államban rendelkezésre álló védelmi intézkedésekre vonatkozó bizonyítékok/információk figyelembevételével – megállapítja, hogy a gyermek visszavételével járó súlyos kockázat miatti kivételt valóban megállapították-e. Ez azt jelenti, hogy még abban az esetben is, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy elegendő bizonyíték vagy

⁵⁶ Lásd például *E.S. s/ Reintegro de hijo*, 2013. június 11., *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 1305], ahol a bíróság megállapította, hogy a rossz bánásmód vagy erőszak pusztán említése bármilyen bizonyíték nélkül túl általános ahhoz, hogy súlyos kockázatot jelentsen a gyermekre nézve; *Gsponer kontra Johnson*, 1988. december 23., Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (a Melbourne-i Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 255], ahol az elvívő szülővel és a gyermekkel szemben a hátrahagyott szülő által elkövetett erőszak, támadás vagy rossz bánásmód jelentős eseteire vonatkozóan az elvívő szülő által előterjesztett „nagyon általános és nem konkrét” bizonyítékok nem elégségesek ahhoz, hogy azt a súlyos kockázatot jelentsék, hogy a visszavétel a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy a gyermeket más módon elviselhetetlen helyzetbe hozná.

információ áll rendelkezésre a potenciális károsodásra vagy az elviselhetetlen helyzetre vonatkozóan, a körülmények egészét kell figyelembe vennie, beleértve azt is, hogy rendelkezésre állnak-e megfelelő védelmi intézkedések a gyermeknek az ilyen károsodás vagy elviselhetetlen helyzet súlyos kockázatával szembeni védelme érdekében⁵⁷, amikor értékeli, hogy a súlyos kockázat miatti kivételt megállapították-e.

43. Ha az értékelésre sor kerül:

- amennyiben a bíróság *nincs* meggyőződve arról, hogy a bemutatott bizonyítékok/az összegyűjtött információk – többek között a védelmi intézkedések tekintetében – súlyos kockázatot jelentenek, elrendeli a gyermek visszavitelét⁵⁸;
- amennyiben a bíróság *meggyőződött* arról, hogy a bemutatott bizonyítékok/az összegyűjtött információk – többek között a védelmi intézkedések tekintetében – súlyos kockázatot jelentenek, nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ami azt jelenti, hogy a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik a gyermek visszavitelének elrendelése.

⁵⁷ Lásd lentebb, a fenti védelmi intézkedésekről szóló, 43. és az azt követő bekezdéseket.

⁵⁸ Amennyiben az állítólagos súlyos kockázat nem bizonyított, és a gyermeket visszaviszik, a gyermeket fogadó szülő a szokásos tartózkodási hely szerinti államban folytatott felügyeleti eljárás során bizonyítékot mutathat be a gyermekkel kapcsolatos aggályaira vonatkozóan.

A bíróság által a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel elemzése során megvizsgált kérdések

A bíróságoknak gyorsan kell eljárniuk a gyermek gyors visszavételére irányuló eljárás során [preambulum és a 11. cikk első bekezdése].

Az információk vagy bizonyítékok összegyűjtése és értékelése az egyes joghatóságok törvényeinek, eljárásainak és gyakorlatának megfelelően történik.

A védelmi intézkedések tekintetében a bíróságnak fontolóra kell vennie a központi hatóságok és/vagy a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatának bírái közötti együttműködést.

A gyermek visszavételét ellenző személy, intézmény vagy más szerv által hivatkozott tények kellően részletesek és érdemiek-e ahhoz, hogy a visszavétel súlyos veszélyt jelentsen arra, hogy a gyermek testi vagy lelki károsodásnak lenne kitéve, vagy más módon elviselhetetlen helyzetbe hozná a gyermeket?

IGEN

Az információk vagy bizonyítékok értékelését követően:

A gyermek visszavételét ellenző személy, intézmény vagy más szerv (a legtöbb esetben az elvivő szülő) meggyőzte-e a bíróságot arról, hogy fennáll annak a komoly kockázata, hogy a visszavétel a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak teszi ki, vagy más módon elviselhetetlen helyzetbe hozza, figyelembe véve a szokásos tartózkodási hely szerinti államban a gyermeknek a súlyos kockázattal szembeni védelmére rendelkezésre álló vagy hatályban lévő megfelelő és hatékony intézkedéseket?

IGEN

A súlyos kockázat miatti kivételt megállapították, és a bíróság NEM köteles elrendelni a gyermek visszavételét.

NEM

A bíróság elrendeli a gyermek visszavételét.

Egyes joghatóságokban a bíróságok először a következő kérdéseket teszik fel: rendelkezésre állnak-e és/vagy érvényben vannak-e olyan megfelelő és hatékony védelmi intézkedések, amelyek megvédik a gyermeket az állítólagos súlyos kockázattól?

NEM

IGEN

NEM

A bíróság elrendeli a gyermek visszavételét.

b. Védelmi intézkedések

44. Gyakrabban vesznek fontolóra védelmi intézkedéseket olyan helyzetekben, amikor az állítólagos súlyos kockázat gyermekbántalmazással vagy családon belüli erőszakkal jár, de ez nem kizárólagos. Ezek a meglévő szolgáltatások, segítségnyújtás és támogatás széles körét fedik le, beleértve a jogi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a pénzügyi támogatást, a lakhatási támogatást, az egészségügyi szolgáltatásokat, menedékeket és a családon belüli erőszak áldozatainak nyújtott segítség vagy támogatás egyéb formáit, valamint a rendőrség és a büntető igazságszolgáltatási rendszer reakcióját.
45. A védelmi intézkedések rendelkezésre állhatnak és könnyen hozzáférhetők lehetnek a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban, vagy bizonyos esetekben a gyermek visszavitele előtt szükség lehet ilyen intézkedések meghozatalára. Utóbbi esetben az egyes védelmi intézkedéseket csak akkor lehet bevezetni, ha a súlyos kockázat kezelése érdekében szigorúan és közvetlenül szükséges. Ezeket nem kell természetesen elrendelni, és időben korlátozottnak kell lenniük, amely időszak akkor jár le, amikor a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam képes meghatározni, hogy adott esetben milyen védelmi intézkedések megfelelőek a gyermek számára⁵⁹. Bizonyos körülmények között, bár a szokásos tartózkodási hely szerinti államban rendelkezésre állnak és hozzáférhetők, előfordulhat, hogy a védelmi intézkedések nem elegendőek a súlyos kockázat hatékony kezeléséhez. Példaként említhető, ha a hátrahagyott szülő ismételtén megszegte a védelmi intézkedést elrendelő végzéseket.
46. A bíróságok általában a súlyos kockázatra vonatkozó állítások vizsgálatával egyidejűleg értékelik a védelmi intézkedések rendelkezésre állását és hatékonyságát; előfordulhat, hogy ezt csak azt követően teszik, hogy a visszatérést ellenző fél megállapította a súlyos kockázat fennállását és annak természetét. Ideális esetben, mivel az esetleges késedelmek megghiúsíthatják az Egyezmény célkitűzéseit, a lehetséges védelmi intézkedéseket már az eljárás korai szakaszában fel kell vetni annak érdekében, hogy mindkét félnek megfelelő lehetősége legyen az ilyen intézkedések szükségességével és végrehajthatóságával kapcsolatos releváns bizonyítékok időben történő előterjesztésére. Egyes joghatóságokban a gyorsított eljárás érdekében, amennyiben a bíróság meggyőződött arról, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban megfelelő és hatékony védelmi intézkedések állnak rendelkezésre az állítólagos súlyos kockázat kezelésére, a bíróság elrendelheti a gyermek visszavitelét anélkül, hogy az állítólagos tények alaposabb értékelését kellene elvégeznie.

⁵⁹ Lásd például egy védelmi intézkedésekkel foglalkozó ügyet, *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (lásd fent az 50. lábjegyzetet). Lásd továbbá: *J.D. kontra P.D.*, (2010) ONCJ 410, 2010. szeptember 9., Ontario Court of Justice (Ontariói Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1421], 47. bekezdés, ahol a bíróság megállapította, hogy „a skóciai bíróság általi átvételt megelőző átmeneti időszakban kötelezettséget róhat ki a visszavitel segítésére és a gyermekek védelmére”. *Mbuyi kontra Ngalula*, (2018) MBQB 176, 2018. november 8., Court of Queen's Bench of Manitoba (Manitobai Queen's Bench Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1416] 62. bekezdés, amelyben a bíróság megjegyezte, hogy annak meghatározásakor, hogy a 13. cikk első bekezdésének b) pontjában előírt kivétel a tényálláson alapul-e, „a bíróságnak a Hágai Egyezmény szerinti valamennyi eljárás során abból kell kiindulnia, hogy – a leginkább rendkívüli esetek kivételével, vagy ha elegendő bizonyíték áll rendelkezésre az ellenkező megállapításához – a gyermekek szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai és hatóságai képesek lesznek arra, hogy a gyermekek védelme érdekében intézkedéseket hozzanak [...]”.

47. Egyes államokban a visszavitel iránti kérelmet elbíráló bíróság a nemzeti jog alapján hatáskörrel rendelkezhet arra vonatkozólag, hogy a visszavitt elrendelő végzése részeként védelmi intézkedéseket rendeljen el. Más államokban a bíróság nem rendelkezhet ilyen illetékességgel. Ezekben az esetekben azonban a bíróság fontolóra vehet védelmi intézkedéseket a hátrahagyott szülő által a bíróságnak tett önkéntes kötelezettségvállalás formájában⁶⁰.
48. Akár bírósági végzésről, akár önkéntes kötelezettségvállalásról van szó, a védelmi intézkedések hatékonysága attól függ, hogy azok végrehajthatóvá tehető-e a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban, és ha igen, milyen feltételek mellett, ami ezen állam nemzeti jogától függ. Az egyik lehetőség az lehet, hogy a védelmi intézkedést a szokásos tartózkodási hely szerinti államban hozott, joghatással rendelkező tükörvégzéssel váltsák ki – amennyiben lehetséges és rendelkezésre áll. A megkeresett állam bírósága azonban nem hozhat olyan végzéseket, amelyek túllépik joghatóságát, vagy amelyek nem szükségesek a megállapított súlyos kockázat csökkentéséhez. Meg kell jegyezni, hogy az önkéntes kötelezettségvállalások nem könnyen érvényesíthetők, ezért sok esetben nem feltétlenül hatékonyak. Ezért, kivéve, ha az önkéntes kötelezettségvállalások végrehajthatóvá tehető a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban, azokat körültekintően kell alkalmazni, különösen azokban az esetekben, amikor a súlyos kockázat családon belüli erőszakot is magában foglal.
49. A védelmi intézkedések tekintetében az 1996. évi Egyezmény megkönnyítheti a gyermekek gyors visszavitelét, amennyiben az az érintett államok között hatályban van. Az 1996. évi Egyezmény tartalmazza a joghatóság konkrét alapját, amely lehetővé teszi a gyermek tartózkodási helye szerinti szerződő fél bírósága számára, hogy sürgős esetekben megtegye a gyermek védelméhez szükséges intézkedéseket⁶¹. Az 1996. évi Egyezmény növeli az ilyen intézkedések hatékonyságát azáltal, hogy biztosítja, hogy azokat az összes többi Szerződő Állam a törvény erejénél fogva elismerje⁶², és bármely érdekelt fél kérésére végrehajthatóvá nyilvánítsák a végrehajtás helye szerinti állam jogában előírt eljárásnak megfelelően⁶³. A gyermek védelmét szolgáló, a joghatóság e konkrét alapja szerint hozott intézkedések hatályukat vesztenék, amint a szokásos tartózkodási hely szerinti állam (azaz a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam) bíróságai meghozzák a helyzet által megkívánt intézkedéseket, ezáltal kiemelve az illetékes hatóságok közötti koordináció fontosságát⁶⁴.

⁶⁰ Lásd például *Sabogal kontra Velarde*, 106 F. Supp. 3d 689 (2015), 2015. május 20., United States District Court for the District of Maryland (Maryland körzeti Körzeti Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 1383], ahol a bíróság készen állt arra, hogy elrendelje a gyermekek visszavitelét azzal a különleges feltétellel, hogy a visszavitelre azt követően kerülhet sor, hogy a hátrahagyott szülő gondoskodik arról, hogy a javára megítélt, ideiglenes felügyeletet elrendelő végzést semmissé teszik, annak érdekében, hogy az annak alapjául szolgáló, az elvívó szülő javára hozott ideiglenes végzést visszaállítsák, és hogy elintézi, hogy az elvívó szülő ellen felhozott büntetőjogi vádakát ejtsék, vagy a nyomozást lezárják. Megjegyzendő azonban, hogy az ebben az esetben előírt feltételek több Szerződő Állam esetében nem biztos, hogy lehetségesek.

⁶¹ Az 1996. évi Egyezmény 11. cikke.

⁶² Az 1996. évi Egyezmény 23. cikke.

⁶³ Az 1996. évi Egyezmény 26. cikke.

⁶⁴ Lásd még a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 2019. június 25-i (EU) 2019/1111 rendelet (átdolgozott

c. Gyakorlati intézkedések

50. Egyes joghatóságokban a gyermek azonnali visszavitelét elrendelő bíróságok gyakorlati intézkedéseket írhatnak elő a gyermek szokásos tartózkodási hely szerinti államba történő visszavitele végrehajtásának megkönnyítése érdekében. A gyakorlati intézkedések egyik példája az, amikor a visszavitt elrendelő végzés megállapítja, kinek kell megvásárolnia a repülőjegyeket a gyermek visszavitelére. Az ilyen intézkedések abban különböznek a védelmi intézkedésektől, hogy nem a kár súlyos kockázatának kezelésére irányulnak. A gyakorlati intézkedések nem akadályozhatják a gyermek visszavitelét, és nem terhelhetik túl egyik felet sem (különösen nem a hátrahagyott szülőt), valamint nem haladhatják meg a bíróság korlátozott joghatóságát sem.

d. Eljárási és bizonyítási szabályok

51. Az 1980. évi Egyezmény nagyon kevés eljárási és bizonyítási szabályt tartalmaz. Ezeket a kérdéseket a *lex fori*, azaz a bíróság székhelye szerinti megkeresett állam joga határozza meg. Ez magában foglalja a bizonyítási **küszöbre** (vagy mennyiségre) vonatkozó szabályokat is.⁶⁵ A bizonyítási **teher** kérdésével azonban az Egyezmény kifejezetten foglalkozik.

i. Bizonyítási teher

52. A kivétel megállapításának terhe a gyermek visszavitelét ellenző személyre, intézményre vagy más szervre⁶⁶, vagyis az esetek többségében az elvivő szülőre hárul. Még abban az esetben is, ha a bíróság hivatalból (a belföldi eljárásoknak megfelelően) információkat vagy bizonyítékokat gyűjt, vagy ha a visszaviteli kérelmet benyújtó személy vagy szerv nem vesz részt aktívan az eljárásban, a bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a visszavitt kifogásoló fél eleget tett-e a kivétel megállapítására vonatkozó bizonyítási tehernek.

szöveg) (HL L 178/1., 2019. július 2.) 27. cikkének (5) bekezdését, amely 2022. augusztus 1-jétől alkalmazandó. A rendelet 27. cikkének (5) bekezdése meghatározza, hogy a bíróság a gyermek visszavitelének elrendelésekor adott esetben a rendelet 15. cikkével összhangban ideiglenes intézkedéseket – ideértve a védelmi intézkedéseket – hozhat annak érdekében, hogy megvédje a gyermeket az 1980. évi Egyezmény 13. cikke első bekezdésének b) pontjában említett súlyos kockázattól, amennyiben az ilyen intézkedések vizsgálata és meghozatala nem késleltetné indokolatlanul a visszaviteli eljárást.

⁶⁵ A Szerződő Államok által alkalmazott bizonyítási küszöb eltérő lehet. Például számos Szerződő Állam alkalmazza a „bizonyítékok túlsúlyára” vagy a „valószínűség mérlegelésére” vonatkozó általános polgári bizonyítási küszöböt; néhány állam előírja, hogy a kivételt magasabb szintű küszöbvel kell igazolni, például „egyértelmű és meggyőző bizonyítékokkal”.

⁶⁶ A 13. cikk első bekezdése; lásd még a magyarázó jelentés (i. m. 10. lábjegyzet) 114. bekezdését, amely többek között kimondja, hogy „e döntés során az Egyezmény célja az volt, hogy a hátrahagyott személyt olyan jó helyzetbe hozza, mint az elvivő személyt, aki elméletben a számára legmegfelelőbb fórumot választotta”.

ii. A tájékoztatásnak és a bizonyítékoknak a visszavitel kérdésére való korlátozása

53. Bár a bizonyítékok elfogadhatóságára és összegyűjtésére vonatkozó szabályok és gyakorlatok eltérőek a Szerződő Államok között⁶⁷, azokat mindig a gyors eljárás követelményének, valamint annak a fontosságának kellő figyelembevételével kell alkalmazni, hogy a bíróság vizsgálatát csak olyan vitás ügyekre korlátozzák, amelyek közvetlenül a visszavitel kérdését érintik (a felügyeleti jogot nem)⁶⁸.

iii. A gyermek szociális hátterére vonatkozó információk elfogadhatósága

54. A 13. cikk harmadik bekezdése megkönnyíti a külföldről származó bizonyítékok vagy információk átvételét annak előírásával, hogy a bíróságok „figyelembe veszik a gyermek szociális hátteréről a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti központi hatóság vagy más – hatáskörrel bíró – hatóság által szolgáltatott információt”, például a jóléti jelentéseket, az iskolai jelentéseket, az orvosi jelentéseket, amennyiben azok rendelkezésre állnak és közvetlenül relevánsak a súlyos kockázat kérdése szempontjából, és amennyiben azok a szokásos tartózkodási hely szerinti állam nemzeti joga szerint beszerezhetők. Ezeket a bizonyítékokat vagy információkat csak szükség esetén és a gyors eljárás szükségességének kellő figyelembevételével lehet beszerezni.

iv. A visszaviteli kérelem és a csatolt dokumentumok elfogadhatósága

55. A bizonyítékok és információk befogadásának megkönnyítése érdekében a 23. cikk úgy rendelkezik, hogy nincs szükség formalitásokra, például hitelesítésre. Ezenkívül a 30. cikk úgy rendelkezik, hogy a központi hatóság által csatolt vagy rendelkezésre bocsátott igazoló dokumentumokkal és információkkal együtt, a központi hatósághoz vagy közvetlenül a bírósághoz benyújtott visszaküldési kérelmek „a Szerződő Államok bíróságai vagy közigazgatási hatóságai előtt elfogadhatók”. A 30. cikk azonban nem határozza meg e dokumentumok bizonyító erejét, amelyet a nemzeti jogra és a bíróság általi mérlegelésre kell bízni.

2. Példák a 13. cikk első bekezdésének b) pontja alapján felhozható állításokra

56. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti elemzés meglehetősen tényspecifikus. A kivétel alkalmazására vagy alkalmazásának mellőzésére vonatkozó minden egyes bírósági döntés tehát egyedi, az ügy sajátos körülményein alapul. Ezért mindig szükség van az állítólagos súlyos kockázat

⁶⁷ A visszaviteli eljárások során alkalmazandó szabályokról a Szerződő Államok országprofiljai tartalmaznak bizonyos információkat (i. m. 39. lábjegyzet). A 10.3. szakasz például tájékoztatást nyújt többek között arról, hogy a visszavitel iránti kérelemről lehet-e kizárólag dokumentumok alapján (azaz bírósági tárgyalás nélkül) határozni, valamint arról, hogy a visszaviteli eljárás során be lehet-e szerezni szóbeli bizonyítékokat (azaz személyes bizonyítékot).

⁶⁸ Lásd a fenti 16. bekezdést.

alapos, lépésről lépésre történő elemzésére, összhangban az Egyezmény jogi keretével, beleértve az ebben az útmutatóban ismertetett kivételt is. A bíróságoknak⁶⁹ azonban szem előtt kell tartaniuk az Egyezmény azon követelményét, hogy az ügyeket gyorsan elbírálják.

57. Ez a szakasz példákat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy egyes bíróságok miként közelítették meg a súlyos kockázatra vonatkozó állításokat, a különböző ténymintákat, valamint a vonatkozó megfontolások vagy tényezők nem kimerítő felsorolását alkalmazva. Nem foglalkozik az egyes szempontoknak vagy tényezőknek tulajdonítandó relatív súllyal, mivel ez az adott ügy sajátos körülményeitől függ. Ez a szakasz a nemzetközi ítélkezési gyakorlatra vonatkozó, néhány korlátozott hivatkozást is tartalmaz annak érdekében, hogy illusztrálja a tárgyalta konkrét kérdéseket. A bíróságokat és más érdekelt feleket arra ösztönzik, hogy nézzék meg az INCADAT-ot és a nemzeti ítélkezési gyakorlatot annak részleteiről és legfrissebb információiról, hogy a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti különböző kérdéseket hogyan kezelték.

a. A gyermek és/vagy az elvivő szülő elleni családon belüli erőszak

58. A családon belüli erőszakból eredő súlyos kockázatra vonatkozó állítások különböző formákat ölthetnek. Az elvivő szülő hivatkozhat arra, hogy a gyermek fizikai, szexuális vagy egyéb bántalmazásának súlyos veszélye áll fenn. Azt is kijelentheti, hogy a súlyos kockázat abból ered, hogy a gyermeket a hátrahagyott szülő családon belüli erőszaknak teszi ki, amely az elvivő szülőre irányul⁷⁰. Egyes helyzetekben a gyermeket fenyegető súlyos kockázat a hátrahagyott szülő által az elvivő szülővel szemben visszavitelkor okozott potenciális káron is alapulhat⁷¹,

⁶⁹ Lásd a fenti 12. lábjegyzetet.

⁷⁰ Lásd például *Miltiados kontra Tetervak*, 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), 2010. február 19., United States District Court, Eastern Division Pennsylvania (Egyesült Államokbeli Körzeti Bíróság, Pennsylvania keleti kerülete) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1144], ahol a bíróság megállapította, hogy a hátrahagyott szülő által az elvivő szülővel szemben elkövetett támadás – beleértve a halálos fenyegetéseket és a túlzott alkoholfogyasztást –, valamint egyéb tényezők, mint például az, hogy a ciprusi hatóságok képtelenek a gyermek védelmére, valamint a lányánál felmerülő krónikus poszttraumás stressz-zavar elegendőek ahhoz, hogy súlyos kockázatot jelentsenek.

⁷¹ Lásd például *Taylor kontra Taylor*, 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11th Cir. 2012), 2012. december 20., United States Court of Appeals for the Eleventh Circuit (a Tizenegyedik Körzeti Fellebbviteli Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1184]. A bíróság elfogadta azokat a bizonyítékokat, amelyek arra utalnak, hogy a hátrahagyott szülő azzal fenyegetett, hogy harmadik személyeket vesz igénybe az elvivő szülő testi bántalmazásához (és akár meggyilkolásához). A bíróság megállapította, hogy az ügy azért egyedi, mert a gyermeket fenyegető veszély nem csupán a hátrahagyott szülő általi fenyegetésekből ered, hanem egy ismeretlen harmadik személy általi fenyegetésekből is, és a hátrahagyott szülő csalárd tevékenysége a családot érő súlyos károsodás, valamint a gyermeket érő súlyos károsodás jelentős kockázatát idézte elő, és a gyermek visszatérése esetén valószínűleg továbbra is fennállna. Lásd LJ Wall véleményét itt: *Re W. (A Child)* [2004] EWCA Civ 1366 (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 771], 49. bekezdés. *Gomez kontra Fuenmayor*, 15-12075. szám, United States Court of Appeal (az Egyesült Államok Fellebbviteli Bírósága) (11. Körzet), 2016. február 5. (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1407], amelyben a bíróság megállapította, hogy „[b]ár a megfelelő vizsgálat a gyermeket fenyegető kockázatra összpontosít, nem pedig a szülőt érőre [...], a szülőt érő kellően súlyos fenyegetés és a szülő ellen irányuló erőszak a gyermeknek okozott kár komoly kockázatát is jelentheti”.

beleértve azt az esetet is, amikor az ilyen sérelem jelentősen ronthatja az elvívó szülőnek a gyermek gondozására vonatkozó képességét.

59. Ezekben az esetekben a súlyos kockázat elemzésének középpontjában az áll, hogy a családon belüli erőszak milyen hatást gyakorol a gyermekre a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszavitelekor, és hogy ez a hatás megfelel-e a súlyos kockázat miatti kivétel magas küszöbértékének, tekintettel az olyan megfontolásokra, mint az erőszak jellege, gyakorisága és intenzitása, valamint azon körülményekre, amelyek között az valószínűsíthetően megtörténik⁷². A családon belüli erőszak fennállására vonatkozó bizonyíték tehát önmagában nem elegendő a gyermeket fenyegető súlyos kockázat fennállásának megállapításához.⁷³
60. Azokban az esetekben, amikor az elvívó szülő családon belüli erőszakkal járó körülményeket állapít meg, amelyek súlyos kockázatot jelentenek a gyermekre nézve, a bíróságoknak mérlegelniük kell a gyermeket a súlyos kockázattal szemben védő intézkedések rendelkezésre állását, megfélemlítését és hatékonyságát⁷⁴. Amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti

⁷² A következő ügyekben a bíróság megállapította, hogy nincs bizonyíték a gyermeket fenyegető súlyos kockázatra. *Tabacchi kontra Harrison*, 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), 2000. augusztus 2., United States District Court for the Northern District of Illinois, Eastern Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Illinois északi körzete, keleti kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 465], ahol megállapítást nyert, hogy a hátrahagyott szülő által az elvívó szülővel szemben korábban elkövetett visszaélések nem jelentenek súlyos veszélyt a gyermekükre nézve, mivel a gyermek csak két alkalommal volt jelen, amikor a hátrahagyott szülő erőszakos volt az elvívó szülővel szemben, és mivel az elvitel óta a szülők nehézségek nélkül szerveztek látogatásokat, és nem volt bizonyíték arra, hogy a hátrahagyott szülő megtámadta volna vagy zaklatta volna az elvívó szülőt. Lásd továbbá *Secretary for Justice kontra Parker*, 1999 (2) ZLR 400 (H), 1999. november 30., Legfelsőbb Bíróság (Zimbabwe) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/ZW 340], 408. bekezdés, ahol a bíróság megállapította, hogy a hátrahagyott szülő erőszakos és megfélemlítő magatartása az elvívó szülőre irányult, nem pedig a gyermekekre, és hogy azt a stresszes környezetet, amelynek az elvívó szülő szerint a gyermekek ki voltak téve, a szülők közötti feszült kapcsolat okozta. A bíróság megállapította továbbá, hogy az elvívó szülő nem emelt kifogást a hátrahagyott szülő láthatás iránti kérelmével szemben, és éppen ellenkezőleg, úgy tűnik, arra ösztönözte a hátrahagyott szülőt, hogy vegye fel a kapcsolatot a kiskorú gyermekkel.

⁷³ Lásd továbbá *Souratgar kontra Fair*, 720 F.3d 96 (2nd Cir. 2013), 2013. június 13., United States Court of Appeals for the Second Circuit (az Egyesült Államok második körzetbeli fellebbviteli bírósága), (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1240], 12. és 16. oldal, amelyben a bíróság úgy ítélte meg, hogy az elvívó szülő által hivatkozott, a hátrahagyott szülő által elkövetett házastársi erőszak „csak abban az esetben releváns a 13. cikk első bekezdésének b) pontja alapján, ha az súlyosan veszélyezteti a gyermeket. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja alapján végzett vizsgálat célja nem annak megállapítása, hogy a visszavitel a biztonságát érő súlyos kockázatnak tenné-e ki az [elvívó szülőt], hanem az, hogy ez a gyermeket testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatának tenné-e ki.” Ebben az esetben a bíróság megerősítette a körzeti bíróság megállapítását, amely szerint bár előfordultak a családon belüli erőszak esetei, „azok soha nem a [gyermeket] érték vagy rá irányultak”, és „ebben az esetben a bizonyítékok alapján [...] nem lehet megállapítani, hogy a gyermek a visszatéréssel testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával néz szembe”.

⁷⁴ Lásd például *F. kontra M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* [2008] 2 FLR 1263, 2008. február 6., Family Division of the High Court of England and Wales (Anglia és Wales legfelsőbb bíróságának családjogi kollégiuma) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 1116], 13. és 14. bekezdés, ahol a bíróság megjegyezte, hogy ha „meggyőződött

államban jogi védelem, valamint rendőrségi és szociális szolgáltatások állnak rendelkezésre a családon belüli erőszak áldozatainak segítésére, a bíróságok például elrendelték a gyermek visszavitelét⁷⁵. Egyes esetekben azonban a bíróságok úgy ítélik meg, hogy az ilyen jogi védelem és szolgáltatások nem elégségesek ahhoz, hogy megvédjék a gyermeket a súlyos kockázattól⁷⁶, például ha a hátrahagyott szülő ismételten megszegte a védelmi intézkedést elrendelő végzéseket⁷⁷, ami a gyermeket testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatának

volna (vagy meg lenne győződve) arról, hogy a megkereső állam bíróságai megfelelő védelmet biztosítanak a gyermeknek, és/vagy a hátrahagyott szülő megfelelő védelmi kötelezettségvállalást tett, az elvivő szülő általában nem hivatkozhat a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivételre, különösen azokban az esetekben, amikor családon belüli erőszakra hivatkoztak.” A bíróság megjegyezte továbbá, hogy ebben az esetben a hátrahagyott szülő vállalta, hogy „együttműködik mindennemű [...] eljárás során, és a molesztálásra és zaklatásra vonatkozó kötelezettségvállalásokat tesz”. Lásd fent „A bíróság által a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel elemzése során megvizsgált kérdések” a 33. oldalon.

⁷⁵ Lásd például *X. (az anya) kontra Y. (az apa)*, 2018. február 22., *Rechtbank 's-Gravenhage* (Hollandia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NL 1391], 6. bekezdés, ahol a bíróság megállapította, hogy az elvivő szülő azon állítása, hogy a gyermek jelenlétében rendszeresen családon belüli erőszaknak van kitéve, nem elegendő a súlyos kockázat megállapításához, mivel „valamennyi körülményt megfelelően figyelembe kell venni, beleértve azt is, hogy meghozhatók-e gyermekvédelmi intézkedések vagy más megfelelő intézkedések annak biztosítására, hogy a családon belüli erőszak következményei ne jelentsenek kockázatot (vagy többé ne jelentsenek kockázatot) a kiskorúra nézve.” Lásd továbbá *Mbuyi kontra Ngalula* (lásd fent az 59. lábjegyzetet).

⁷⁶ Lásd például *State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services kontra Mander*, 2003. szeptember 17., Family Court of Australia (Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 574] 109. és 111. bekezdés, ahol a bíróság megjegyezte, hogy „egyértelmű, hogy a bírósági végzések és büntetőjogi szankciók meglelte nem csökkentette az erőszak mértékét”, így a bíróság „megbizonyosodott arról, hogy ebben az esetben fennáll a kár súlyos kockázata”. A gyermekek visszavitelét ezért megtagadták; *No de RG 06/00395*, 2006. május 30., *Cour d'appel de Paris* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1010], ahol a bíróság megállapította, hogy annak ellenére, hogy az elvivő szülő panaszt tett arra vonatkozóan, hogy a gyermek a családi lakóhelyén nemi erőszak áldozatává vált a hátrahagyott élettársa részéről, nem hoztak hatékony megelőző intézkedéseket, amikor a gyermek súlyos vádak és komoly fenntartásokat fogalmazott meg a hátrahagyott szülőhöz való visszatéréssel kapcsolatban.

⁷⁷ Lásd például *Achakzad kontra Zmaryalai* [2011] W.D.F.L. 2, 2010. július 20., Ontario Court of Justice (Ontariói Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1115], ahol a bíróság elfogadta az elvivő szülő arra vonatkozó bizonyítékát, hogy a hátrahagyott szülő többször is bántalmazta vagy megfenyegette őt, beleértve a nemi erőszakkal való fenyegetést is, és töltött fegyvert fogott rá, míg ő a gyermeket tartotta. A bíróság megállapította továbbá, hogy a konkrét körülményekre tekintettel nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a hátrahagyott szülő egyértelműen elutasította az elvivő szülőnek a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerint ellene felhozott állításait. Bár a kötelezettségvállalások végrehajthatók lettek volna, mivel a hátrahagyott szülő hajlandó volt elfogadni a kaliforniai, biztonságos menedéket elrendelő végzést, a bíróság úgy ítélte meg, hogy a valódi kérdés az volt, hogy jövőbeli magatartását a kaliforniai bíróságok megfelelően kezelhetik és ellenőrizhetik-e, tekintettel arra, hogy hamis tanúvallomásai során mindvégig figyelmen kívül hagyta az igazságszolgáltatási rendszert, és megsértette a bírósági végzéseket. Ezenkívül képtelennek mutatkozott arra, hogy kontrollálja magatartását, ha dühös volt. A bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a Kaliforniába való visszatérés olyan súlyos kockázatot jelentett volna az elvivő szülőre és gyermekeire nézve, amelyet a kötelezettségvállalások nem tudtak megfelelően kontrollálni.

teheti ki, vagy figyelembe véve a gyermek pszichológiai sebezhetőségének mértékét⁷⁸.

b. A gyermeket érő gazdasági vagy fejlődési hátrányok a visszavitelkor

61. Amennyiben a súlyos kockázatra vonatkozó állítások a gyermek visszavitele során jelentkező gazdasági vagy fejlődési hátrányokon alapulnak⁷⁹, az elemzésnek arra kell összpontosítania, hogy a gyermek alapvető szükségletei kielégíthetők-e a szokásos tartózkodási hely szerinti államban. A bíróságnak nem kell összehasonlítani az egyes szülők (vagy államok) által kínált életkörülményeket. Ez releváns lehet egy későbbi, felügyeleti joggal kapcsolatos ügyben, de a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti elemzés szempontjából nincs jelentősége⁸⁰. Ezért a szokásos tartózkodási hely szerinti államban a szerényebb

⁷⁸ Lásd például *Ostevoll kontra Ostevoll*, 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), 2000. augusztus 16., United States District Court in Ohio (az Egyesült Államok Ohio-i Körzeti Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1145], 15. bekezdés, ahol két pszichológus vallomást tett az elvivő szülő részéről. Az első pszichológus maga diagnosztizálta a poszttraumás stressz-zavarban szenvedő gyermekeket, akik „jelentős traumát, testi, érzelmi és verbális bántalmazást éltek át”, valamint tanúi voltak az elvivő szülő bántalmazásának. Az első pszichológus „úgy vélte, hogy a gyermekek Norvégiába való visszatérése elviselhetetlen helyzetet teremtene a gyermekek számára”. A második pszichológus „diagnosztikai benyomása az volt, hogy mindegyik gyermek legalább súlyos stressz-zavarral rendelkezett”, és mindegyik gyermek a hátrahagyott szülő túlzott alkoholfogyasztásáról és a bántalmazás különböző eseteiről számolt be, amelyek a gyermekekre és az elvivő szülőre irányultak. A második pszichológus úgy vélte, hogy a hátrahagyott szülő olyan narcisztikus személyiségzavarban szenved, amely „a gyermekeket a károsodás súlyos kockázatának tenné ki, és elviselhetetlen helyzetbe hozná őket, ha visszatérnének Norvégiába”, és hogy „a gyermekek helyrehozhatatlan pszichés károsodást szenvednének pusztán azért, hogy arra köteleznék őket, hogy térjenek vissza Norvégiába, függetlenül attól, hogy vissza kell-e térniük [a hátrahagyott szülő] felügyele alá”.

⁷⁹ Lásd például *A.S. kontra P.S. (Child Abduction)* [1998] 2 IR 244, 1998. március 26., Supreme Court (Legfelsőbb Bíróság) (Írország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IE 389]; *K.M.A. kontra Secretary for Justice* [2007] NZFLR 891, 2007. június 5., Court of Appeal of New Zealand (Új-Zélandi Fellebbviteli Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 1118]; *Police Commissioner of South Australia kontra H.*, 1993. augusztus 6., Family Court of Australia at Adelaide (Adelaide-i Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 260]; *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (lásd fent az 50. lábjegyzetet).

⁸⁰ Lásd No de pourvoi 08-18126, 2009. február 25., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1013], ahol a bíróság elutasította az elvivő azon érveit, amelyek szerint a súlyos kockázat értékelése érdekében a gyermekek akkori életkörülményeit össze kell hasonlítani a visszatérésük esetére vonatkozó életkörülményeikkel.

letkörülmények⁸¹ és/vagy a korlátozottabb fejlesztési támogatás⁸² nem elegendő a súlyos kockázat miatti kivétel megállapításához. Ha az elvívő szülő azt állítja, hogy nehéz vagy fenntarthatatlan gazdasági helyzetük miatt nem képes a gyermekkel együtt visszatérni a szokásos tartózkodási hely szerinti államba, például azért, mert életszínvonala alacsonyabb lenne, nem tud munkát találni ebben az államban, vagy egyéb módon van nehéz helyzetben, ez általában nem lesz elegendő a visszavittelt megtagadó végzés kibocsátásához⁸³. Különösen az

⁸¹ Lásd például *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos*, 2012. augusztus 22., *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 1315], ahol a bíróság megvizsgálta a hátrahagyott szülő pénzügyi helyzetére vonatkozó érvet, de megállapította, hogy az elvívő szülő nem bizonyította, hogy az a gyermekek számára szélsőséges helyzet lehetőségét jelentené; *Y.D. v. J.B.*, [1996] R.D.F. 753, 1996. május 17., Superior Court of Quebec (Quebeci Legfelsőbb Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 369], ahol az elvívő szülő azzal érvelt, hogy a hátrahagyott szülő pénzügyi alkalmatlansága ahhoz vezetne, hogy a gyermekek súlyos kockázatnak lennének kitéve, azonban a bíróság úgy ítélte meg, hogy a gyenge pénzügyi helyzet önmagában nem indokolta a gyermek visszavittelének megtagadását; No de RG 11/02919, 2011. szeptember 19., *Cour d'appel de Lyon* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1168], ahol az elvívő szülő azt állította, hogy a gyermekek Németországba való visszatérése súlyos kockázatnak tenné ki őket a hátrahagyott szülő rossz lakhatási körülményei miatt, azonban a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az elvívő szülő nem bizonyította, hogy a körülmények nem felelnek meg az előírt minimumkövetelményeknek, megjegyezve, hogy a „külföldi határozat érdemének értékelésére nem kötelezett”, megkeresett ország nem vehette figyelembe azt az állítólagos tényt, hogy a gyermekek életkörülményei kedvezőbbek voltak Franciaországban; 17 UF 56/16, 2016. május 4., *Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1406], ahol megállapítást nyert, hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti államban a visszavittelkor fennálló, esetlegesen kedvezőtlenebb gazdasági helyzet nem jár a gyermek testi vagy lelki károsodásának súlyos kockázatával.

⁸² Lásd például No de RG 11/01062, 2011. június 28., *Cour d'appel de Bordeaux* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1128], ahol az elvívő szülő azt állította, hogy a gyermek alultápláltságról, a higiénia hiányáról és elhanyagolásról panaszkodott a szokásos tartózkodási hely szerinti államban, a bíróság azonban megállapította, hogy ez nem elegendő a súlyos kockázat megállapításához, és a szokásos tartózkodási hely szerinti állam bíróságainak feladata annak meghatározása, hogy ki a legalkalmasabb a gyermek mindennapi gondozására, és hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti állam rendelkezik a területén élő gyermekek nyomon követéséhez szükséges megfelelő eszközökkel és infrastruktúrával.

⁸³ Lásd például *N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo*, 2013. február 28., *Corte Suprema* (Chile) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CL 1318], ahol a bíróság megállapította, hogy önmagában az a tény, hogy az elvívő szülő számára nehéz lehet a visszatérés az álláskereséssel kapcsolatos problémák miatt, nem elegendő annak észszerű indokolásához, hogy az elvívő szülő megtagadta a visszavittelt, és hogy ezeket a tényezőket a felügyeleti eljárás során kell figyelembe venni; No de RG 12-19382, 2013. március 20., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1213], ahol az elvívő szülő azt állította, hogy munkanélküli, és Franciaországban minimálbérrel és szociális bérlakással rendelkezik, amelyet Angliában nem tudna megszerezni, a bíróság azonban hangsúlyozta, hogy az angol hatóságok megfelelő intézkedéseket hoztak a gyermekek visszatérésüket követő védelmének biztosítására, és hogy az elvívő szülő más helyzetbe került a minimálbérre való jogosultság tekintetében, mivel az angliai tartózkodását jelenleg angol határozat írja elő, így nem áll fenn komoly kockázat; 5A_285/2007/frs, 2007. augusztus 16., *Tribunal fédéral, IIe cour de droit civil* (Svájc) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CH 955], ahol a bíróság megállapította, hogy az elvívő szülő visszatérésének megtagadását igazoló objektív okok hiányában a gyakorlatban nem tűnt nehéznek vagy

állami ellátásoktól vagy egyéb intézményi támogatástól való függés önmagában nem jelent súlyos kockázatot⁸⁴. Csak nagyon kivételes körülmények vezethetnek a gyermekre nézve súlyos kockázathoz⁸⁵. Amennyiben olyan körülmények állnak fenn, amelyek súlyos kockázatot jelenthetnek, a bíróságok mérlegelhetik, hogy a védelmi intézkedések védhetik-e a gyermeket az ilyen kockázattal szemben, mint például egy rövid távú sürgős pénzügyi támogatás nyújtása, amíg a szokásos tartózkodási hely szerinti állam illetékes bírósága meg nem hozza a szükséges végzéseket.

c. A szokásos tartózkodási hely szerinti államban fennálló körülményekhez kapcsolódó kockázatok

62. A szokásos tartózkodási hely szerinti állam körülményeihez kapcsolódó súlyos kockázat elemzésének a politikai, gazdasági vagy biztonsági helyzet súlyosságára és annak az egyes gyermekekre gyakorolt hatására kell összpontosítania⁸⁶, valamint arra, hogy e hatás mértéke elegendő-e a súlyos kockázat miatti kivétel alkalmazásához, nem pedig általában az állam politikai, gazdasági vagy biztonsági helyzetére. A szokásos tartózkodási hely szerinti állam súlyos biztonsági, politikai vagy gazdasági helyzetére irányuló állítások ezért általában nem elegendők a súlyos kockázat miatti kivétel alkalmazásához⁸⁷. Hasonlóképpen a rendezetlen politikai környezetben előforduló (elszigetelt) erőszakos incidensek jellemzően nem jelentenek súlyos kockázatot⁸⁸. Még abban az esetben is, ha a hivatkozott

gazdaságilag elviselhetetlennek, hogy visszatérjen Izraelbe, legalábbis az ottani bírósági eljárások idejére.

- ⁸⁴ Lásd például *Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights)* [1992] Fam 106, 1992. február 12., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 48], ahol a bíróság megállapította, hogy az ausztrál állam által nyújtott juttatásoktól való függés a visszatéréskor önmagában nem elegendő ahhoz, hogy elviselhetetlen helyzet alakuljon ki.
- ⁸⁵ Lásd például a bíróság megállapításait a No de RG 08/04984 ügyben, 2009. február 18., *Cour d'appel de Nîmes* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1135].
- ⁸⁶ Lásd *Escaf kontra Rodriquez*, 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), 2002. május 6., United States District Court for the Eastern District of Virginia, Alexandria Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Virginia keleti körzete, Alexandria kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USF 798], ahol a bíróság elismerte, hogy bár bizonyíték volt arra, hogy az amerikai üzletemberek fokozottan ki vannak téve az emberrablás és erőszak veszélyének Kolumbiában, és hogy magát az elvivő szülőt is fenyegették, nem volt egyértelmű és meggyőző bizonyíték arra, hogy a 13 éves, amerikai és kolumbiai kettős állampolgársággal rendelkező és kolumbiai szülőjével és családjával élő gyermeket súlyos veszély fenyegette volna abban a városban, ahol a hátrahagyott szülő él.
- ⁸⁷ Lásd például No de RG 11/02685, 2011. június 28., *Cour d'appel de Rennes* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1129], ahol az elvivő szülő Mexikóváros szennyezettségére, a mexikóvárosi bűnözés miatti bizonytalanságra és a földrengésveszélyre hivatkozott, azonban nem tudta bemutatni, hogy ezek a kockázatok személyesen és közvetlenül hogyan érintik a gyermekeket; No de pourvoi 14-17.493, 2014. november 19., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1309], ahol az elvivő szülő azt állította, hogy a Dél-Afrikába való visszatérés esetén az ottani általános életkörülmények miatt a gyermek súlyos testi veszélynek lenne kitéve a Makalali természetvédelmi területre való visszatérés esetén, a bíróság azonban elutasította ezeket az érveket.
- ⁸⁸ Lásd például az Izraelbe való visszatéréssel kapcsolatos ügyeket, ahol a mindennapi élettel együtt járó, állítólagos potenciális veszélyeket jellemzően túl általánosnak találják ahhoz, hogy a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti esetet meg lehessen állapítani: *A. kontra A.*, 2001. október 5., Buenos Aires-i Elsőfokú Bíróság (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 487]; No 03/3585/A, 2003. április 17., *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgium)

tények olyan jellegűek, hogy súlyos kockázatot jelenthetnek, a bíróságnak meg kell állapítania, hogy a védelmi intézkedések alkalmasak-e a kockázat kezelésére, és ha igen, akkor a bíróságnak el kell rendelnie a gyermek visszavitelét⁸⁹.

d. A gyermek egészségével kapcsolatos kockázatok

63. A gyermek egészségével kapcsolatos állítások esetében a súlyos kockázat elemzésének általában a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban elérhető kezelésre kell összpontosítania⁹⁰, nem pedig az egyes államokban nyújtott ellátás relatív minőségének összehasonlítására⁹¹. Súlyos kockázat

[INCADAT-hivatkozás: HC/E/BE 547]; B-2939-01, 2002. január 11., *Vestre Landsret* (Dánia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DK 519]; *Freier kontra Freier*, 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), 1996. október 4., United States District Court for the Eastern District of Michigan, Southern Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Michigan keleti körzete, déli kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 133]. Lásd még: *Procedure for International Return of Children*, 2926/2008. számú ügy, 2009. február 16., *Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal* (Mexikó) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/MX 1038], ahol a Venezuelában a mindennapi életet megszakító politikai tüntetéseket és az ebből eredő általános bizonytalanságot nem tekintették súlyos kockázatnak.

⁸⁹ Lásd például *A. kontra A.* (lásd fent a 88. lábjegyzetet), ahol a bíróság két hónappal késleltette a visszavitelről szóló határozat végrehajtását, lehetővé téve, hogy az államban fennálló helyzet stabilizálódjon. Lásd továbbá *Re D. (Article 13b: Non-return)* [2006] EWCA Civ 146, 2006. január 25., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 818], ahol mindkét szülő Venezuelában előre átgondolt és célzott lövöldözések és egyéb támadások áldozatává vált. A bíróság a 28. bekezdésben egyetértett a tárgyalást lefolytató bíróval abban, hogy „a gyermekek nem voltak kitéve támadásnak, és kevésbé valószínű, hogy célzott áldozatokká váljanak, mint a szüleik esetében, azonban testi sérülés veszélyének [lettek volna] kitéve, ha az ilyen támadások idején valamelyik szülőjükkel lettek volna”. A bíróság azt is megjegyezte, hogy a tárgyalást lefolytató bíró megállapította, hogy „a fegyveres örök által végzett, 24 órás folyamatos felügyelet [...] önmagában nem nyújtana teljes körű védelmet, azonban valamelyest csökkentené a kockázatot”.

⁹⁰ Lásd például *No de pourvoi 17-11031*, 2017. május 4., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1346], ahol a bíróság megállapította, hogy az izraeli egészségügyi rendszer minősége kielégítő, és hogy a gyermek Izraelben ugyanolyan vírusellenes HIV-kezelésben részesült, mint amelyet Franciaországban írtak elő neki. Ezért a megfelelő kezelés rendelkezésre állt, és nem volt ok a visszavitel megtagadására.

⁹¹ Lásd például *No de rôle: 07/78/C*, 2007. január 25., *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgium) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/BE 857], ahol az elvívő szülő azt állította, hogy a gyermeket súlyos kockázat éri, mivel a hátrahagyott szülő megtagadta az iskolai pszichológus arra vonatkozó sürgős ajánlásának figyelembevételét, hogy beszédterápiát biztosítson a gyermeknek, azonban a bíróság szerint ezek a tények nem elégségesek a súlyos kockázat megállapításához; V.L. B-1572-09, 2009. szeptember 23., *Vestre Landsret* (Dánia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DK 1101], ahol a gyermeknek különleges figyelemre volt szüksége az iskolában, és az elvívő szülő azt állította, hogy a szklerózis multiplexben és depresszióban szenvedő, hátrahagyott szülőhöz való visszatérés súlyos kockázatot jelentene. A bíróság azonban megállapította, hogy jó kapcsolat áll fenn a gyermek és a hátrahagyott szülő között, valamint a hátrahagyott szülő erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a lehető legjobb módon gondozza a gyermeket, és ezeket az állításokat nem találta elegendőnek a súlyos kockázat megállapításához; *DP kontra Commonwealth Central Authority*, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 346], 144. bekezdés, ahol a bíróság egy autizmussal élő gyermek kezelésével

jellemzően csak olyan helyzetekben állapítható meg, amikor sürgős kezelésre van vagy lenne szükség, és az a szokásos tartózkodási hely szerinti államban nem elérhető vagy nem áll rendelkezésre, vagy amikor a gyermek egészsége egyáltalán nem teszi lehetővé az ebbe az államba való visszautazást⁹². Önmagában az a tény, hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti állam eltérő színvonalú egészségügyi ellátással vagy eltérő éghajlati környezettel rendelkezik, jellemzően nem elegendő a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel megállapításához. Például az, hogy a megkereső állam éghajlati állapota eltér a megkeresett államétól, önmagában nem elegendő a gyermek egészségével kapcsolatos súlyos kockázat miatti kivétel megállapításához. A gyermek egészségével kapcsolatos állítások megállapítása során a bíróság fontolóra vehet például olyan védelmi intézkedéseket, amelyek a gyermeket a visszavitelkor fennálló súlyos kockázattól védik, mint például: pénzügyi támogatás, egészségbiztosítás és/vagy egészségügyi támogatás nyújtása a gyermek számára a visszatérés során. Ezek az intézkedések azonban nem róhatnak indokolatlan terheket a hátrahagyott szülőre, és időben korlátozni kell őket, hogy csak a szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságaihoz fordulhassanak, amelyek a legalkalmasabbak e kérdések kezelésére.

e. A gyermek elválasztása az elvivő szülőtől, amennyiben az elvivő szülő nem képes vagy nem hajlandó visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba

64. A visszaviteli eljárás során számos körülmény között gyakran hivatkoznak a lelki károsodás súlyos kockázatára vagy a gyermeknek az elvivő szülőtől való elválasztásából eredő elviselhetetlen helyzetbe kerülésére, amennyiben ez a szülő nem képes vagy nem hajlandó a visszavitelre. Számos Szerződő Állam bírósági határozatai azonban bizonyítják, hogy a bíróságok csak ritkán tartották fenn a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivételt azokban az esetekben, amikor az elvivő szülő nem tud vagy nem fog a gyermekkel együtt visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba⁹³.
65. Ezekben az esetekben a súlyos kockázat elemzésének elsődleges kérdése az esetleges különválás gyermekre gyakorolt hatása a visszavitel elrendelése vagy gondoskodás nélkül hagyás esetén, valamint az, hogy a hatás megfelel-e a súlyos kockázat miatti kivétel magas küszöbértékének, figyelembe véve, hogy

kapcsolatban megállapította, hogy a visszatérés helyszínéül szolgáló „Görögországban léteznek a gyermekek autizmusának kezelésére szolgáló létesítmények”, azonban nem hasonlította össze az ausztráliai és görögországi gondozás relatív minőségét. Lásd továbbá *Solis kontra Tibbo Lenoski*, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1403].

⁹² Lásd *State Central Authority kontra Maynard*, 2003. március 9., Family Court of Australia (Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 541], 27., 28. és 30. bekezdés, ahol a kiterjedt orvosi bizonyítékok azt mutatták, hogy a gyermek súlyos egészségi állapota (epilepsziás rohamok) azt jelenti, hogy „az utazás jelentős és súlyos kárt vagy halált okozhat [a gyermek esetében]”, a bíróság – miközben elutasította az elvivő szülőnek az angol orvosi rendszer minőségére vonatkozó érveit – megállapította, hogy a gyermek Angliába való visszavitelével a gyermeket a testi károsodás súlyos kockázatának tenné ki.

⁹³ Lásd lejjebb a 67–72. bekezdést.

rendelkezésre állnak-e védelmi intézkedések a súlyos kockázat kezelésére⁹⁴. Azok a körülmények vagy okok, amelyek miatt az elvívő szülő nem képes visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba, eltérnek az esetleges különválás gyermekre gyakorolt hatásának értékelésétől, bár annak részét képezhetik.

66. Amennyiben az elvívő szülőtől való elválasztás eléri a súlyos kockázat magas küszöbértékét, azok a körülmények vagy okok, amelyek miatt az elvívő szülő nem képes visszatérni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba, különösen annak meghatározása szempontjából lehetnek relevánsak, hogy milyen védelmi intézkedések állnak rendelkezésre az elvívő szülő visszatérése előtt álló akadály megszüntetésére és a súlyos kockázat kezelésére⁹⁵. Az alábbiakban (67–72. bekezdés) példákat mutatunk be néhány, az elvívő szülők által felvetett gyakori akadályra, valamint azokra az intézkedéstípusokra, amelyeket a bíróságok a különböző forgatókönyvek szerint fontolóra kívánnak venni. Alternatív megoldásként, amennyiben az elvívő szülő visszatérése előtt álló akadályok nem szüntethetők meg, a lehetséges védelmi intézkedések értékelése során figyelembe vehető egyéb megfontolások között szerepelhet annak lehetősége, hogy a hátrahagyott szülő vagy más személy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszavitelekor mindaddig gondozhassa a gyermeket, amíg ezen állam bírósága meg nem tudja állapítani a felügyeleti jogot.
67. Amennyiben a súlyos kockázat kezelése érdekében fontos, hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti államban folyamatban lévő felügyeleti eljárást haladéktalanul felvegyék a tárgyalási jegyzékbe⁹⁶, a visszavitelt elrendelő bíróság a gyermek védelmét szolgáló intézkedésként előírhatja, hogy a szülői felügyeleti eljárást a visszavitelkor a lehető leghamarabb le kell folytatni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban. Adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások értelmében a feleket tájékoztatni lehet a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban esetlegesen létező gyorsított eljárásokról. Ezenkívül a körülményektől függően, és amennyiben ez mindkét érintett államban lehetséges, a visszavitelt elrendelő bíróság a közvetlen igazságügyi kommunikáció révén megkönnyítheti az eljárások tárgyalási jegyzékbe való gyors felvételét is⁹⁷.

⁹⁴ Lásd például No de RG 11/01437, 2011. december 1., *Cour d'appel d'Agen* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1172], ahol a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a gyermeknek az elvívő szülőtől való különválasztása nem jelent súlyos kockázatot, még akkor sem, ha mindig az elvívő szülő gondozta a gyermeket, mivel a gyermeknek jó kapcsolata volt a hátrahagyott szülővel és a szokásos tartózkodási hely szerinti államban álló családdal; 7 UF 660/17, 2017. július 5., *Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1409], ahol a bíróság arra összpontosított, hogy a gyermeket érő lelki károsodás súlyos kockázata olyan mértékű lenne-e, amely jelentősen meghaladná azt az érzelmi megterhelést, amelyet a gyermek a visszavitele miatt, rendes körülmények között tapasztalna, és megállapította, hogy ebben az esetben erre nem volt bizonyíték.

⁹⁵ Egyes joghatóságok bíróságai a súlyos kockázatra vonatkozó, ténybeli állítások értékelése előtt mérlegelhetik az elvívő szülő visszatérése előtt álló akadály megszüntetésére irányuló lehetséges intézkedéseket. Amennyiben sor kerülhet ilyen intézkedésekre, a bíróság dönthet a visszavitel iránti kérelemről anélkül, hogy meg kellene vizsgálnia az elvívő szülő azon állításait, amelyek szerint a különválás súlyos kockázatot jelent a gyermekre nézve.

⁹⁶ Lásd fent a „Tárgyalási jegyzékbe vétel” kifejezést a Fogalomtárban.

⁹⁷ Lásd például *Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)* [2007] EWHC 2807 (Fam), 2007. november 30., High Court (Family Division) of England and Wales (Anglia és Wales Legfelsőbb Bírósága) (Családjogi Kollégium) (Egyesült

i. Büntetőeljárás lefolytatása az elvivő szülő ellen a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti országban a jogellenes elvitel vagy visszatartás miatt

68. Az elvivő szülő megtagadhatja a visszavitelt azon az alapon, hogy büntetőjogi felelősségre vonható a gyermek jogellenes elviteléért vagy visszatartásáért, és az elvivő szülő bebörtönzése a szülőtől való elszakadáshoz vezethet, ami súlyos kockázatot jelenthet a gyermekre nézve. A bíróság mérlegelheti, hogy tájékoztatást kér-e az elfogatóparancs státuszáról vagy a folyamatban lévő büntetőeljárásról, valamint az elfogatóparancs vagy a vádak visszavonásának lehetőségéről. Például a hátrahagyott szülő vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam illetékes hatóságai biztosítékot nyújthatnak arra nézve, hogy nem folytatnak büntetőeljárást vagy egyéb eljárást, vagy legalábbis nem tartóztatják le az elvivő szülőt, ha lehetséges⁹⁸. A folyamatban lévő vádak vagy adott esetben az elfogatóparancs elutasítása vagy visszavonása a büntető- vagy igazságügyi hatóságok segítségével biztosítható, ideértve adott esetben a közvetlen igazságügyi kommunikációt is, amennyiben ez a megkeresett államban és a szokásos tartózkodási hely szerinti államban megengedett⁹⁹. A központi

Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 966], 78. bekezdés, ahol a bíróság azon az alapon bocsátotta ki a visszavitelt elrendelő végzést, hogy a felek haladéktalanul lépéseket fognak tenni annak érdekében, hogy Kanadában (a szokásos tartózkodási hely szerinti államban) a bírósághoz forduljanak a gyermekekkel kapcsolatos jövőbeli intézkedésekre vonatkozó, teljes körű jóléti vizsgálaton alapuló határozat meghozatala érdekében. E célból a bíró az Albertai Queen's Bench bírósághoz fordult, amelyet az 1980. évi Egyezmény szerinti ügyekben Alberta tartomány kapcsolattartójának jelöltek ki, és meggyőződött arról, hogy ebben a tartományban bármelyik fél kérelmére intézkedni lehet a gyors meghallgatás érdekében.

⁹⁸ Lásd például *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* 5690/10, 2010. augusztus 10., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/1290.], 3. és 5. bekezdés, ahol a bíróság az elvivő szülő azon állításait követően, amelyek szerint a jogellenes elvitel miatt jelentős a letartóztatás veszélye, megjegyezte, hogy az elfogatóparancsot megsemmisítették, és hogy a hátrahagyott szülő ügyvédje írásban tájékoztatta az Egyesült Államok helyi ügyészét arról, hogy a hátrahagyott szülő nem érdekelt abban, és nem áll szándékában az, hogy büntetőeljárást folytasson az elvivő szülővel szemben, és azt kérte, hogy az ezzel kapcsolatos álláspontja jelentős súlyt kapjon. A bíróság megjegyezte, hogy bár az ügyészt nem kötelezi a levél, „a tapasztalat azt jelzi, hogy a rendkívüli esetek kivételével [...] nem nagy az esély arra, hogy az [elvivő szülőt] letartóztatják”; *Saboga kontra Velarde*, (lásd fent a 60. lábjegyzetet), ahol a bíróság azzal a feltétellel rendelte el a visszavitelt, hogy a hátrahagyott szülőnek intézkednie kell többek között az elvivő szülő elleni büntetőjogi vádak vagy vizsgálat megszüntetéséről vagy lezárásáról, mivel a gyermekek a körülmények miatt visszatérésükkor nem helyezhetők el a hátrahagyott szülőnél.

⁹⁹ Lásd például *Re M. és J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)* [1999] 3 FCR 721, 1999. augusztus 16., High Court of England and Wales (Anglia és Wales Legfelsőbb Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 266], ahol az önkéntes visszatérést az Anglia és Wales Legfelsőbb Bírósága, az angol központi hatóság, a Kaliforniai Legfelsőbb Bíróság, a kaliforniai körzeti ügyész és a Los Angeles-i Legfelsőbb Bíróság családjogi osztályának felügyelő bírása közötti nemzetközi együttműködés biztosította. Ebben az ügyben az elvivő szülő megszegte a próbaidőt, amikor a gyermekeket elvitte, és jelentős szabadságvesztéssel kellene szembenéznie, ha úgy dönt, hogy visszatér. Peren kívüli eljárásban az ügyben érdekelt minden egyes személy vagy intézmény arra törekedett, hogy megszüntesse az elvivő szülő elleni büntetőeljárást, felgyorsítsa az érdemi felügyeleti eljárást, és elsőbbséget biztosítson a szükséges jóléti vizsgálatoknak. A szülők közötti megállapodás szerinti kötelezettségvállalás később lehetővé tette az elvivő szülő számára,

hatóságok segítséget vagy tájékoztatást is nyújthatnak e tekintetben, ahogyan azt a nemzeti jog lehetővé teszi. Ha a vádat vagy adott esetben az elfogatóparancsot visszavonják, a szülő visszatérésének állítólagos akadályai már nem áll fenn. Ezzel szemben, ha a vádat vagy a parancsot nem lehet visszavonni, a bíróságnak fel kell mérnie az elvivő szülőtől való esetleges különválasztásból eredő, a 63–66. bekezdésben leírt állítólagos súlyos kockázatot, beleértve a gyermeknek a különválás idején történő gondozására irányuló esetleges védelmi intézkedéseket is. Ilyen esetekben meg kell különböztetni a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszatérést követően a büntetőeljárásig azonnal bebörtönzött elvivő szülőt, valamint azon elvivő szülőt, aki az adott államban folytatott büntetőeljárást követően megfelelő időben bebörtönözhető. Az a tény, hogy a vádat vagy az elfogatóparancsot nem lehet visszavonni, általában nem elegendő a súlyos kockázat miatti kivétel alkalmazásához¹⁰⁰.

ii. Az elvivő szülőt érintő, bevándorlással kapcsolatos kérdések

69. Az elvivő szülő visszatérésének bevándorlási kérdésekkel kapcsolatos akadályaira vonatkozó állításokkal – például ha az elvivő szülő azt állítja, hogy a vonatkozó vízum lejárt vagy a tartózkodási jog hiánya miatt nem léphet be a szokásos tartózkodási hely szerinti államba – ezzel jellemzően a visszaviteli eljárás korai szakaszában lehet foglalkozni a vonatkozó bevándorlási engedélyek beszerzése, vagy a fogadó szülő saját erőfeszítései révén, vagy – amennyiben lehetséges és helyénvaló – a központi hatóságok és/vagy más illetékes hatóságok közötti együttműködéssel, amelyeket a releváns ügyekben a lehető leghamarabb be kell vonni. Még ha ez nem is lehetséges, a bíróságok általában vonakodnak figyelembe venni az esetleges különválásból eredő, a gyermeket fenyegető súlyos kockázatra vonatkozó állításokat, ha a szülő legalább a felügyeleti eljárásban való részvételhez szükséges rövid időre vissza tud térni a megkereső államba, vagy ha az elvivő szülőnek a szokásos tartózkodási hely szerinti államba való belépése bizonyos feltételekhez van kötve¹⁰¹. Hangsúlyozni kell, hogy főszabályként a szülő – tétlensége vagy a szükséges bevándorlási engedélyek kérelmezésének késedelmé miatt – nem hozhat létre olyan helyzetet, amely potenciálisan káros lehet a gyermekekre nézve, és ezt követően nem hivatkozhat rá a súlyos kockázat megállapítása érdekében.

hogy a gyermekekkel együtt önként visszatérjen a szokásos tartózkodási hely szerinti államba.

¹⁰⁰ Lásd ismét: *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* (lásd fent a 98. lábjegyzetet), ahol a bíróság a hátrahagyott szülőnek a vádak visszavonására irányuló erőfeszítései következtében megjegyezte, hogy bár ezek az erőfeszítések nem kötelezik a hatóságokat, az elvivő szülő letartóztatásának esélye alacsony volt. A bíróság hangsúlyozta, hogy az elvivő szülő nem hivatkozhat arra, hogy a gyermeket abban az államban kell hagyni, amelybe vitték, mivel aggályok merültek fel a szülőnek az abban az államban való letartóztatásával kapcsolatban, amelyből a gyermeket jogellenesen elvitte.

¹⁰¹ Lásd például 20b90/10i, 2010. július 8., *Oberster Gerichtshof* (Ausztria) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AT 1047]; *H. v. H.* [1995] 12 FRNZ 498, 1995. december 4., High Court at Wellington (Wellingtoni Legfelsőbb Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 30].

iii. Az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés hiánya a szokásos tartózkodási hely szerinti államban

70. Az elvivő szülő például állíthatja azt, hogy nem hajlandó visszatérni a szokásos tartózkodási helye szerinti államba, mert nem engedheti meg magának a jogi képviselőt, hogy az adott állam bíróságai elfogultak, vagy hogy a felügyeleti eljárás során akadályokba ütközik a bírósághoz fordulás¹⁰². Amennyiben aggályok merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy az elvivő szülő nem fog ténylegesen hozzáférni az igazságszolgáltatáshoz, a bíróság fontolóra veheti az érintett központi hatóságokkal való egyeztetést vagy a közvetlen igazságügyi kommunikáció alkalmazását ezen állítások értékelése és/vagy – amennyiben lehetséges – a bírósági eljárásokhoz való hozzáférésnek a visszatérést követő rövid időn belüli megkönnyítése érdekében. Önmagában az a tény, hogy a szülő esetleg nem engedheti meg magának a jogi képviselőt, nem elegendő az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés hiányának megállapításához¹⁰³. Mindenesetre, mivel az Egyezmény az államok közötti kölcsönös bizalom alapul, a visszaviteli eljárásokban végzett értékeléseknek nem kell összehasonlítaniuk a két állam igazságszolgáltatási rendszereinek relatív minőségét (pl. az eljárások gyorsasága tekintetében).

¹⁰² Lásd például No de RG 11/02685, 2011. június 28., *Cour d'appel de Rennes* (Franciaország) (lásd fent a 87. lábjegyzetet), ahol a bíróság elutasította az elvivő szülő azon megalapozatlan állításait, amelyek szerint a tisztességes eljáráshoz való joga Mexikóban veszélybe kerülne; *Secretary for Justice kontra N., ex parte C.*, 2001. március 4., High Court at Wellington (Wellingtoni Legfelsőbb Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 501], ahol a bíróság elutasította az elvivő szülő által a chilei jogi helyzetével kapcsolatban felhozott érveket, megjegyezve, hogy ebben az államban a szakosodott családjogi bíróságok olyan rendszere áll fenn, amelyben a gyermekek érdekeit a felügyelettel kapcsolatos kérdések eldöntésében elsőrendű fontosságúnak tartják; *Pliego v. Hayes*, 843 F.3d 226 (6th Cir. 2016), 2016. december 5., Court of Appeals for the Sixth Circuit (a Hatodik Körzet Fellebbviteli Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1386], 2. bekezdés, ahol a bíróság helyben hagyta a körzeti bíróság megállapítását, és elutasította az elvivő szülő azon érveit, amelyek szerint „az elviselhetetlen helyzet komoly veszélye áll fenn, mivel a [hátrahagyott szülő] diplomáciai jogállása nem teszi lehetővé a török bíróságok számára, hogy megfelelően döntsenek a felügyeleti jogról”. A bíróság a 8. bekezdésben megállapította, hogy „[a] 13. cikk első bekezdése b) pontjának szövege alátámasztja azt az értelmezést, amely szerint az „elviselhetetlen helyzet” magában foglalhatja azokat a helyzeteket, amelyekben az egyik szülő olyan országba kívánja visszavinni a gyermeket, amelyben a bíróságok nem tudnak dönteni a felügyeleti jogról”, de az elvivő szülő a szóban forgó ügy tényállása alapján nem tudta alátámasztani az „elviselhetetlen helyzetet” (11. bekezdés).

¹⁰³ Lásd például *F. kontra M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* (lásd fent a 74. lábjegyzetet), 15. bekezdés, ahol az elvivő szülő azzal érvelt, hogy a visszavitel elviselhetetlen helyzetbe hozná a gyermeket a francia jogrendszerhez viszonyított helyzete miatt. Azt állította, hogy nem vehet igénybe képviselőt, a francia bíróságok és szociális tanácsadók ellene vannak, nem tudta elérni, hogy tudomásul vegyék vagy figyelembe vegyék a részletes állításait, és a jelenlegi élettársáról alkotott véleményük miatt fennáll annak a veszélye, hogy a harmadik gyermekét állami gondozásba veszik. A bíróság az 18. bekezdésben megállapította, hogy „a konkrét és részletes ügy nélkül szinte lehetetlen kijelenteni, hogy [Franciaország] jogi eljárása önmagában elviselhetetlen helyzetet teremt; más szóval a ténylegesen elviselhetetlen körülményekre kell hivatkozni”. A bíróság az 19. bekezdésben megállapította, hogy „[a] nemzetközi jóviszony elve és az Egyezmény politikájának tiszteletben tartása [...] kötelezi arra, hogy megállapítsa, hogy a francia bíróságok ugyanúgy képesek tisztességesen kivizsgálni és elbírálni a felek egymással szemben álló követeléseit, kivéve, ha a legmeggyőzőbb kényszerítő bizonyíték áll fenn ennek ellenkezőjére”.

iv. Az elvivő szülővel kapcsolatos egészségügyi vagy családi okok

71. Amennyiben az elvivő szülőt érintő egészségügyi okok bizonyítást nyernek, a (testi vagy lelki) egészségi állapot jellemzői és súlyossága, valamint a szokásos tartózkodási hely szerinti államban a megfelelő orvosi kezelés lehetősége figyelembe vehető a nevelőszülő visszatérésre való képtelensége megalapozottságának megítéléséhez¹⁰⁴. Amennyiben a szükséges kezelés elérhető vagy megoldható, az elvivő szülő visszatérésének állítólagos akadályai megszüntethetők. Előfordulhatnak azonban olyan esetek, amikor az orvosi kezelés rendelkezésre állása nem elegendő az elvivő szülő visszatérése előtt álló akadályok megszüntetéséhez. Ez lehet a helyzet például akkor, ha az elvivő szülő a szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszatérése esetén a pszichés egészségi állapotának rendkívüli romlását kockáztatja¹⁰⁵. Ilyen esetekben a bíróságnak értékelnie kellene a gyermeket érintő állítólagos súlyos kockázatot, a fenti 63–66. pontban leírtak szerint. Az értékelés részeként a bíróság mérlegelne minden olyan védelmi intézkedést, amely megvédi a gyermeket a szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszatérése súlyos kockázatától.

¹⁰⁴ Lásd például *LPQ kontra LYW* [2014] HKCU 2976, 2014. december 15., Hongkong Különleges Közigazgatási Terület Legfelsőbb Bírósága (Kína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CNh 1302], ahol az elvivő szülő azt állította, hogy ő maga nem tud visszatérni Japánba, mivel ez „pszichésen tönkretenné” őt, és a gyermekek nélküle, azaz a fő gondozó nélkül történő visszavitele elviselhetetlen helyzetbe hozná őket, többek között a hátrahagyott szülő sűrű munkarendje, a gyermekek iránti törődés hiánya és rossz természete miatt. A bíróság elutasította az elvivő szülő megalapozatlan állításait, és a 48. bekezdésben megállapította, hogy a 13. cikk első bekezdésének b) pontja elsősorban a gyermekre vonatkozik, nem pedig a visszavitelnek az elvivő szülőre gyakorolt hatására; *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (lásd fent az 50. lábjegyzetet), ahol a bíróság megállapította, hogy ha az elvivő szülő mentális egészsége romlana, a gyermekek lelki károsodásának súlyos kockázata állna fenn, azonban megfelelő védelmi intézkedések voltak érvényben ezen aggályok kezelésére, beleértve a hátrahagyott szülő azon kötelezettségvállalását, hogy a családi otthont az elvivő szülő és a gyermekek kizárólagos lakhatása céljából rendelkezésre bocsátja, és pénzügyi támogatást nyújt.

¹⁰⁵ Lásd például *Director-General, Department of Families kontra R.S.P.* [2003] FamCA 623, 2003. augusztus 26., Full Court of the Family Court of Australia (az Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 544], ahol a bíróság egy pszichiáter nem vitatott bizonyítéka alapján megállapította, hogy ha a gyermeket visszavinnék, az elvivő szülő nagy valószínűséggel öngyilkosságot követne el, és az elvivő szülő öngyilkosságának a gyermekre gyakorolt hatása katasztrofális lenne. Lásd még: *Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)* [2012] UKSC 10, [2012] 2 A.C. 257, 2012. március 14., United Kingdom Supreme Court (az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 1147], ahol a bíróság a tárgyalás során orvosi bizonyítékot fogadott el arra vonatkozóan, hogy a poszttraumatikus stressz-zavarban, azaz a bántalmazott nők szindrómájában szenvedő, elvivő szülő egészsége súlyosan sérülne, ha vissza kellene térnie Ausztráliába, és tekintettel az elvivő szülő mentális egészségének törékeny voltára, a javasolt védelmi intézkedések nem kerülnék el annak súlyos kockázatát, hogy az Ausztráliába való visszatérés elviselhetetlen helyzetet eredményezne a gyermek számára.

72. Az elvivő szülő hivatkozhat arra, hogy a megkeresett államban létrejött új család miatt nem térhet vissza a szokásos tartózkodási helye szerinti államba¹⁰⁶. Amennyiben az elvivő szülő az anya, állítása magában foglalhatja azt a tényt, hogy várandós vagy új gyermekét szoptatja. Ha az elvivő anya azt állítja, hogy körülményei nem teszik lehetővé számára, hogy intézkedjen a visszatéréséről, a bíróságnak értékelnie kell a gyermeket fenyegető súlyos kockázatra vonatkozó állításait, a 63–66. pontban leírtak szerint. Ilyen esetekben az a tény, hogy az anya kényelmetlen dilemmával szembesülne, nem tekinthető elegendőnek annak megállapításához, hogy az idősebb gyermek visszavitele súlyos kockázatnak tenné ki a gyermeket¹⁰⁷.

v. A visszavitel egyértelmű megtagadása

73. Bizonyos helyzetekben az elvivő szülő egyértelműen kijelenti, hogy nem tér vissza a szokásos tartózkodási hely szerinti államba, és hogy a gyermek visszavitele esetén elkerülhetetlen az elvivő szülőtől való különválasztása. Ilyen esetekben, még ha az elvivő szülő gyermekkel együtt történő visszatérése az esetek többségében védené is a gyermeket a súlyos kockázattól, a szülő visszatérését elősegítő védelmi vagy egyéb intézkedések bevezetésére irányuló erőfeszítések hatástalannak bizonyulhatnak, mivel a bíróság általában nem kényszerítheti a szülőt a visszatérésre. Hangsúlyozni kell, hogy főszabályként a szülő – a gyermek jogellenes elvitelével vagy visszatartásával – nem hozhat létre olyan helyzetet, amely potenciálisan káros lehet a gyermekre, és aztán nem hivatkozhat arra, hogy megállapítsa a gyermekkel szembeni súlyos kockázat fennállását¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Lásd például *Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm)* [1999] 1 FLR 1145, 1999. december 2., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 269], ahol a bíróság megállapította, hogy a tárgyalást lefolytató bíró tévedett, amikor túl nagy súlyt fektetett arra a tényre, hogy az elvivő szülő új élettársa bevándorlási okokból nem térhet vissza a szokásos tartózkodási hely szerinti államba, és hogy az elvivő szülő és élettársa, akik tudatában voltak a lehetséges problémáknak, szándékosan teremtették meg azokat a kedvezőtlen feltételeket, amelyekre aztán hivatkozni kívántak.

¹⁰⁷ Lásd például *Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs*, 1999. szeptember 24., Family Court of Australia at Brisbane (Brisbane-i Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 294], ahol azzal érveltek, hogy a gyermek súlyos kockázatnak lenne kitéve, mivel az elvivő szülő nem akart visszatérni Dél-Afrikába, és valójában nem is volt képes visszatérni Dél-Afrikába. Ennek oka az volt, hogy Ausztráliába érkezése óta egy második gyermeket szült, akit még szoptatott. Továbbá új élettársa megtagadta, hogy újszülöttje Dél-Afrikába menjen. A bíróság megállapította, hogy ezt a helyzetet javarészt maga az elvivő szülő alakította ki, és hogy az elvivő szülő kényelmetlen dilemmája alapján nem vonható le az a következtetés, hogy az idősebb gyermek visszavitele súlyos kockázatnak tenné ki a gyermeket.

¹⁰⁸ Lásd például *Director General, Department of Community Services Central Authority kontra J.C. és T.C.*, 1996. július 11., Full Court of the Family Court of Australia at Sydney (a Sydney-i Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 68]. Lásd még *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos* (lásd a fenti 81. lábjegyzetet), ahol a bíróság úgy ítélte meg, hogy a visszaviteli mechanizmus automatikus deaktiválásának kizárólag a visszavitt megtagadó szülő miatti lehetővé tétele az alperes egyoldalú akaratának rendelné alá a nemzetközi közösség által kialakított rendszert.

f. A gyermek testvérétől (testvéreitől) való elválasztása

74. A visszaviteli eljárás ügyében eljáró bíróság foglalkozhat a testvérek esetleges különválasztásából eredő súlyos kockázatra vonatkozó állítással olyan esetekben, amikor például az egyik testvér a 13. cikk második bekezdése alapján tiltakozik a visszavitel ellen, és a bíróság ennek alapján mérlegeli a testvér visszavitelének megtagadását¹⁰⁹. Vagy más esetben a bíróság megállapítja, hogy a gyermeket az elvívó szülő jogellenesen vitte el vagy tartja vissza a gyermek azon testvérével vagy (mostohatestvérével) együtt, akire vonatkozóan nem nyújtottak be hágai visszaviteli kérelmet, vagy akire az Egyezmény nem vonatkozik (például ha a gyermek betöltötte a 16. életévét, vagy ha a hátrahagyott szülő nem rendelkezik az Egyezmény szerinti felügyeleti joggal az adott gyermek tekintetében).
75. Egyes esetekben a testvérek különválasztása mindkét gyermek számára nehéz és zavaró lehet. A 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti elemzés középpontjában azonban az áll, hogy a különválasztás olyan módon és mértékben érintené-e a gyermeket, amely a visszavitelkor súlyos kockázatot jelent¹¹⁰. Ezt az elemzést minden gyermek esetében külön-külön kell elvégezni, anélkül, hogy az a „mindenek felett álló érdek” elemzésévé válna¹¹¹. Következésképpen a testvéreknek az egyik gyermek visszavitele megtagadásából eredő szétválasztása (függetlenül a visszavitel megtagadásának jogalapjától) általában nem eredményezi a másik gyermekre vonatkozó súlyos kockázat megállapítását¹¹².
76. Amint az a 72. pontban szerepel, főszabály szerint a szülő a jogellenes elvitel vagy visszatartás révén nem hozhat létre olyan helyzetet, amely potenciálisan káros lehet a gyermekre nézve, és ezt követően nem hivatkozhat erre a helyzetre a súlyos kockázat fennállása tekintetében. Ez nemcsak a gyermek szülőtől való különválasztásából eredő súlyos kockázattal kapcsolatos állításra vonatkozik, hanem a testvérek különválasztására vonatkozóra is. A bíróságoknak ezért minden esetben meg kell vizsgálniuk, hogy a testvérek esetleges, az egyik testvérük visszavitele révén történő különválasztására vonatkozó állítás az elvívó szülő cselekményeiből vagy magatartásából eredne-e, például ha az elvívó szülő lényegében úgy dönt, hogy nem viszi vissza az Egyezmény hatálya alá nem

¹⁰⁹ Lásd például *L.L. (Children)*, 2000. május 22., Family Court of New York (New York-i Családjogi Bíróság) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USs 273].

¹¹⁰ Lásd például *O. kontra O.* 2002 SC 430, 2002. május 3., Outer House of the Court of Session of Scotland (a skóciai bíróság külső háza) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKs 507], ahol azt állították, hogy a gyermekeknek nehézséget okozna az Írországba való visszatérés, nevezetesen azért, mert elszakadnának az elvívó szülő új élettársának három gyermekétől, azonban nem állapították meg a testi vagy lelki károsodás konkrét vagy egyértelmű súlyos kockázatát. Lásd továbbá *Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)* [2000] 2 F.L.R. 192, 2000. április 18., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 270], ahol a bíróság megállapította, hogy kizárólag a kiskorú gyermek visszavitele elviselhetetlen helyzetbe hozná őt. Ő és lánytestvére együtt élte át a nehéz időszakot, és a lánytestvérétől függött, aki néha az anyjaként viselkedett. Ilyen körülmények között a bíróság megállapította, hogy a fiatalabb gyermeket súlyos kockázat fenyegetné.

¹¹¹ *Chalkley kontra Chalkley* (1995) ORFL (4th) 422, 1995. január 13., Court of Appeal of Manitoba (Manitobai Fellebbviteli Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 14], ahol a bíróság megállapította, hogy a 13. cikk a visszavitel iránti kérelem tárgyát képező „gyermekre” vonatkozik. Nem említi „gyermekeket” vagy „testvéreket”.

¹¹² Lásd például *LM kontra MM Nevo*, RFamA 2338/09, 2009. június 3., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IL 1037].

tartozó testvért¹¹³, nem azért, mert a visszavitel nem lehetséges, vagy kárt okozna a testvéreknek, hanem azért, hogy a bíróság előtt a másik gyermeket érő súlyos kockázatra hivatkozzon a testvérek esetleges különválasztása esetén, ha a bíróság elrendeli a gyermek visszavitelét. Ilyen esetekben a bíróságoknak különösen óvatosnak kell lenniük a súlyos kockázatra vonatkozó állítás értékelése során, hogy ne tegyék lehetővé a szülő számára, hogy a cselekményeiből vagy magatartásából eredő helyzetből hasznot húzzon¹¹⁴.

77. A testvérek esetleges különválasztása esetén a bíróságoknak többek közt azt is figyelembe kell venniük, hogy a visszavitelt elrendelő végzés nem eredményezheti a gyermekek közötti kapcsolat megszűnését, illetve nem vezethet a testvérek végleges különválasztásához¹¹⁵. Megállapodás vagy a szokásos tartózkodási hely szerinti állam bíróságának vagy a visszaviteli eljárás ügyében eljáró bíróságnak a végzése alapján lehetséges, hogy a testvérek személyesen vagy más módon fenntartsák a kapcsolatot. A bíróságoknak szem előtt kell tartaniuk, hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti állam bíróságainak a visszavitelt követő felügyeleti eljárás során a mindenek felett álló érdek teljes körű értékelésének részeként lehetőségük lesz annak mérlegelésére, hogy a testvéreknek hol kell tartózkodniuk, és együtt kell-e tartózkodniuk.

¹¹³ Lásd a fenti 73. bekezdést.

¹¹⁴ lásd például *DZ kontra YVAMVD*, RFAM A 2270, 2013. május 30., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IL/1211].

¹¹⁵ Lásd például *K.M.A. kontra Secretary for Justice* (lásd fent a 79. lábjegyzetet).

**Bírószági bevált
gyakorlatok a
13. cikk első
bekezdésének b)
pontjában
foglalt ügyekben**

78. Az útmutató e szakaszában megosztott bevált gyakorlatokat csak akkor kell figyelembe venni, ha azok az adott Szerződő Állam vonatkozó törvényei és eljárásai szerint megfelelőek és megengedettek, és ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy azok egy adott ügy szempontjából megfelelőek.

1. Átfogó elv: hatékony ügykezelés

79. E szakasz célja azon bevált gyakorlatok azonosítása, amelyek célja, hogy megkönnyítsék a bíróság számára a súlyos kockázatra vonatkozó állítások hatékony, célirányos és gyors kezelését. A bevált gyakorlat a hatékony ügykezelés részeként kerül bemutatásra annak biztosítása érdekében, hogy az eljárás továbbra is a visszaviteli eljárás korlátozott tárgyra/alkalmazási körére összpontosítson, beleértve a súlyos kockázat miatti kivételt is, valamint annak érdekében, hogy az ügy rendezése felgyorsuljon.
80. A hatékony ügykezelés lehetővé teszi a bíróság számára, hogy felügyelje és megtervezze az ügy kezelését és előrehaladását annak biztosítása érdekében, hogy az ügyek azonnal tárgyalhatók legyenek, és hogy az eljárások során ne merüljön fel indokolatlan késedelem. Az ilyen ügykezelés keretében a bíróság a visszaviteli eljárás korai szakaszában, illetve szükség szerint az eljárás során kommunikál vagy találkozik a felekkel és/vagy jogi képviselőjükkel.
81. Az ügykezelésnek a lehető leghamarabb meg kell kezdődnie és folyamatosnak kell lennie legalább a visszaviteli határozat meghozataláig, vagy akár – a bíróságok végrehajtási szakaszban betöltött szerepétől függően és adott esetben a nemzeti jogszabályok és eljárások szerint – a végzés végrehajtásáig vagy más módon történő alkalmazásáig. A bíró felelőssége, hogy az Egyezmény alapján indított eljárást a lehető leggyorsabban elbírálja. Ez magában foglalja a határozat mielőbbi meghozatalát, valamint minden olyan intézkedés megtételét, amely biztosítja, hogy a meghozott végzések olyan formát öltsenek, amely révén azok a lehető leghamarabb hatályba tudnak lépni.
82. A hatékony ügykezelés részeként a bíróságnak – adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások alapján – a következőket kell tennie:
- gondoskodnia kell arról, hogy a kérdéseket már a korai szakaszban azonosítsák, hogy a felek releváns bizonyítékokat nyújthassanak be;
 - mérlegelnie kell, hogy a megkeresett és/vagy megkereső állam központi hatóságától vagy azon keresztül beszerezhető-e információ vagy jogsegély mindkét fél állításaival és/vagy a súlyos kockázat kezelésére, valamint a gyermek visszavitelére vonatkozó intézkedések megkönnyítésére szolgáló védelmi intézkedések rendelkezésre állásával kapcsolatban;
 - mérlegelnie kell, hogy a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata¹¹⁶ vagy a közvetlen igazságügyi kommunikáción keresztül¹¹⁶ beszerezhető-e információ vagy jogsegély mindkét fél állításaival és/vagy a súlyos kockázat kezelésére, valamint a gyermek visszavitelére vonatkozó intézkedések megkönnyítésére szolgáló védelmi intézkedések rendelkezésre állásával kapcsolatban.

¹¹⁶ Lásd az igazságügyi kommunikációról szóló új iránymutatást (i. m. 1. lábjegyzet).

2. Bevált ügykezelési gyakorlatok

a. A releváns kérdések korai azonosítása

83. Fontos, hogy a benyújtandó bizonyítékok és érvek jellegének és mennyiségének korlátozása érdekében pontosan meghatározzák a releváns kérdéseket. A korai ügykezelés részeként¹¹⁷ a bírónak – adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások alapján – a következőket kell tennie:
- megállapítani, hogy melyek a releváns kérdések;
 - azonosítani a vitás kérdéseket, és gondoskodni arról, hogy amennyiben a felek a kivételre hivatkoznak, akkor előadásaikat az annak korlátozott hatálya alá tartozó kérdésekre korlátozzák;
 - meghatározni, hogy a felek milyen információkat/bizonyítékokat kívánnak bemutatni;
 - azonosítani az elfogadott vagy nem vitatott tényeket.

b. Peren kívüli vitarendezés

84. A hatékony ügykezelés magában foglalja a vitarendezés megvitatását és azon lehetőség biztosítását, hogy a felek a bírósági eljárástól eltérő eljárások keretében rendezzék vitáikat¹¹⁸. Az egyes államok vonatkozó jogszabályaitól, eljárásaitól és gyakorlataitól függően közvetítői eljárás¹¹⁹ vagy más alternatív vitarendezési mechanizmusok is igénybe vehetők annak érdekében, hogy a szülők segítséget kapjanak abban, hogy megállapodjanak a gyermek visszavitelére vagy visszavitelének megtagadására vonatkozó szabályokról, valamint adott esetben az érdemi kérdésekről, amelyek magukban foglalhatják a gyermeknek a megkeresett államba való áthelyezésére és a hátrahagyott szülővel való kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseket. Amennyiben rendelkezésre áll a közvetítői eljárás vagy más alternatív vitarendezési mechanizmus, a visszaviteli eljárás korai ügykezelésének részeként a bíróságnak adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások értelmében:

¹¹⁷ Számos joghatóságban előzetes tárgyalásra kerül sor e kérdések kezelése érdekében.

¹¹⁸ Például Hollandiában az elvívő szülő és a hátrahagyott szülő közötti közvetítői eljárás a hágai visszaviteli eljárás részét képezi, lásd K.L. Wehrung és R.G. de Lange-Tegelaar itt: *The Judges' Newsletter on International Child Protection (A bírák nemzetközi gyermekvédelemről szóló hírlevele)*, XVI. kötet, 2010. tavasz (elérhető a Hágai Konferencia weboldalan: < www.hcch.net > a „Kiadványok”, majd „Bírói hírlevél” menüpont alatt), 45–48. o.

¹¹⁹ A gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos nemzetközi ügyekben folytatott mediációról lásd: Hágai Konferencia, *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Abduction Convention – Mediation* (Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról – Közvetítői eljárás), Hága, 2012 (a továbbiakban: Útmutató a mediáció bevált gyakorlatáról) (a Hágai Konferencia weboldalan is elérhető, lásd a 6. lábjegyzetben jelzett utvonat).

- az általános követelményeknek megfelelően alaposan értékelnie kell, hogy a közvetítői eljárás vagy az alternatív vitarendezési mechanizmusok bármely más formája megfelelő-e¹²⁰. Az ilyen értékelés különösen fontos lehet az kapcsolati vagy családon belüli erőszak miatti súlyos kockázatra vonatkozó állítások esetében annak megállapítása érdekében, hogy az adott ügy alkalmas-e közvetítői eljárásra¹²¹;
- ösztönöznie kell a feleket, hogy fontolják meg a közvetítői eljárást vagy az alternatív vitarendezési mechanizmusok egyéb formáit;
- biztosítani kell, hogy a közvetítői eljárás vagy az alternatív vitarendezési mechanizmus bármely más formája – amennyiben azt megfelelőnek ítélik, és amennyiben rendelkezésre áll a szükséges szakértelem – ne késleltesse indokolatlanul a visszaviteli eljárás folytatását és időben történő lezárását, és ehhez szigorú határidőket kell meghatározni¹²². Például, ha a hátrahagyott szülő személyesen kíván részt venni a bírósági tárgyaláson, a megkeresett államban való jelenlétét fel lehetne használni a bírósági tárgyalás előtt nagyon rövid időn belül sorra kerülő közvetítői eljárásra. Az ilyen esetekben segítséget nyújtó közvetítőknek készen kell állniuk arra, hogy nagyon rövid időn belül rendelkezésre álljanak.

Az előzetes bírósági értékelést követően a közvetítő eljárásra való alkalmasság részletes értékelését képesített mediátoroknak kell elvégezniük.

¹²⁰ Általánosságban fontos annak biztosítása, hogy a közvetítői eljárásban való részvétel egyik fél számára se eredményezzen hátrányt, és minden egyes ügyben meg kell vizsgálni, hogy az alkalmas-e közvetítői eljárásra; lásd *ugyanott, pl.*, 1.2. és 2.1. szakasz és 10. fejezet.

¹²¹ Egyes államok nem engedélyezik a közvetítői eljárást olyan ügyekben, amikor kapcsolati erőszakra vonatkozó állítás merül fel (függetlenül attól, hogy az állítás bizonyított-e vagy sem), vagy azt csak bizonyos feltételek mellett engedélyezik ezekben az esetekben. Spanyolországban például az 1/2004. sz. sarkalatos törvény (*Ley Orgánica 1/2004*) szerint nem kerül sor közvetítői eljárásra azokban az esetekben, amelyekben a családon belüli erőszak fennállására hivatkoznak. Az Amerikai Egyesült Államokban minden állam eltérő szabályokkal rendelkezik a mediációra vonatkozóan, ami magában foglalhatja a kapcsolati erőszakra vonatkozó állításokkal kapcsolatos ügyek kezelésére irányuló szabályokat is; egyes közvetítői programok nem végeznek közvetítést olyan ügyekben, amikor súlyos kapcsolati erőszakról van szó. Lásd Spanyolország és az Amerikai Egyesült Államok országprofiljainak 19.4. szakaszát (i. m. 39. lábjegyzet). Lásd még: Útmutató a közvetítői eljárás bevált gyakorlatáról (i. m. 119. lábjegyzet), 10. fejezet, 266. bekezdés.

¹²² Lásd: Útmutató a közvetítői eljárás helyes gyakorlatáról (*ibid.*), 2.1. szakasz. Lásd még: „A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól” szóló, 1980. október 25-i Hágai Egyezmény működésének felülvizsgálatával foglalkozó különbizottság negyedik ülésének következtetései és ajánlásai (2001. március 22–28.), 1.11. számú következtetés és ajánlás, amely kimondja, hogy „[a] gyermek önkéntes visszavitelének biztosítását vagy a kérdések békés rendezését segítő intézkedések nem eredményezhetnek indokolatlan késedelmet a visszaviteli eljárások során”, amit megerősített „A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól” szóló, 1980. október 25-i Hágai Egyezmény működésének felülvizsgálatával és a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló 1996. október 19-i Hágai Egyezmény gyakorlati végrehajtásával foglalkozó különbizottság negyedik ülése következtetéseinek és ajánlásainak (2006. október 30. – november 9.), 1.3.1. számú következtetése és ajánlása. Az 1980. évi Egyezmény működésének felülvizsgálatáért felelős különbizottság valamennyi következtetése és ajánlása megtalálható a Hágai Konferencia weboldalán (lásd a 17. lábjegyzetben jelzett útvonalat).

c. A felek részvétele az eljárásban

85. A hatékony ügykezelés kulcsfontosságú eleme a méltányosság biztosítása annak érdekében, hogy a jogi képvisellettől függetlenül valamennyi fél teljes mértékben részt vehessen az eljárásban, és minden információt/bizonyítékot hatékonyan, indokolatlan késedelem nélkül terjeszthessen elő. A bíróságnak a lehető leghamarabb – és adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások szerint – különösen:
- meg kell bizonyosodnia arról, hogy – akár a visszavített ellenző fél beadványai, akár jogi képviselő vagy adott esetben a központi hatóság útján – tájékoztatták-e a hátrahagyott szülőt a súlyos kockázatra vonatkozó állítások jellegéről, és e szülő képes-e a bíróság által meghatározott módon részt venni az eljárásban¹²³;
 - meg kell bizonyosodnia arról, hogy a hátrahagyott szülő személyesen jelenik-e meg és/vagy jogi képviselő képviseli-e, különösen ha a kérelmező a központi hatóság vagy adott esetben az ügyész;
 - adott esetben meg kell határoznia azt az eljárást, amellyel a felek az iratokat megtekintik, megosztják és kézbesítik, amennyiben azt a jogszabályok még nem írják elő.
86. A jogi képviselő – különösen a szakosodott ügyvédek révén – mindig hasznos, de az, hogy a visszaviteli eljárásban részt vevő feleknek jogi képvisellettal kell-e rendelkezniük, és hogy rendelkezésre áll-e költségmentesség vagy *pro bono* képviselő, a vonatkozó nemzeti jogszabályoktól és gyakorlatoktól függ¹²⁴.

d. A gyermek részvétele az eljárásban

87. Az Egyezmény elfogadása óta történtek változások a nemzetközi jogi keretekben. Globális szinten például az UNCRC elfogadása olyan kérdéseket érintett, mint például a gyermekek részvétele az 1980. évi Egyezmény szerinti visszaviteli eljárásokban azokban a joghatóságokban, amelyek szintén részes felei az UNCRC-

¹²³ Előnyökkel jár, ha mindkét fél jelen van; amennyiben ez nem lehetséges, egyes joghatóságok más kommunikációs eszközöket, például videokonferenciát írnak elő, az érintett államok vonatkozó jogszabályainak és eljárásainak megfelelően.

¹²⁴ Lásd a 26. cikket, valamint a státusztáblázatot azon államok esetében, amelyek a 42. cikkel összhangban fenntartással éltek e cikkel szemben, és így nem kötelesek ingyenes jogi segítségnyújtást biztosítani, kivéve, ha erről a vonatkozó költségmentességi rendszer rendelkezik. Az Egyezmény 7. cikke második bekezdésének g) pontja úgy rendelkezik, hogy a központi hatóságoknak – akár közvetlenül, akár bármiféle közvetítőn keresztül – minden szükséges intézkedést meg kell tenniük avégett, hogy „ha a körülmények úgy kívánják, jogi segítséget és tanácsot nyújtsanak, vagy az azzal való ellátást megkönnyítsék, beleértve jogi tanácsadó részvételét is”. További információkért lásd például: Útmutató a központi hatóságok gyakorlatával kapcsolatos bevált gyakorlatról (i. m. 6. lábjegyzet), 4.13. szakasz. A bíróságoknak minden esetben biztosítaniuk kell, hogy mindkét fél méltányos lehetőséget kapjon a bizonyítékok benyújtására és vitatására, valamint arra, hogy beadványaikat a bíróság figyelembe vegye, függetlenül attól, hogy az adott fél rendelkezik-e jogi képvisellettal vagy sem. A visszaviteli kérelmekkel kapcsolatos jogi képviselőre és segítségnyújtásra vonatkozó információkat az országprofilok (i. m., 39. lábjegyzet) 8. szakasza tartalmazza.

nek, ideértve azokat az eseteket is, amikor felmerül a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel¹²⁵.

88. A Szerződő Államok belső eljárásaitól és gyakorlataitól függően változik, hogy a gyermeket meghallgatják-e, és ha igen, hogyan, valamint hogyan szerzik meg és ismertetik a bíróság előtt a véleményét. Egyes államokban a gyermeket közvetlenül a bíróság hallgatja meg, míg más államokban a gyermeket szakértő hallgatja meg, aki ezt követően a bíróság elé terjeszti a gyermek véleményét. Ilyen esetekben a gyermek meghallgatását vagy kikérdezését végző személynek megfelelő képesítéssel rendelkeznie ehhez a feladathoz, és konkrét ismeretekkel kell rendelkeznie az 1980. évi Egyezményről, a visszaviteli eljárásról és a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel korlátozott hatályáról¹²⁶.
89. A hatékony ügykezelés részeként a bíróságnak – adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások alapján – a következőket kell tennie:
- adott esetben mérlegelnie kell a gyermek külön képviselőjének kinevezését¹²⁷;
 - tájékoztatnia vagy ösztönöznie kell a feleket, a gyermek külön képviselőjét vagy egy kijelölt szakértőt, hogy időben és megfelelő módon tájékoztassák a gyermeket a folyamatban lévő eljárásról és a lehetséges következményekről, figyelembe véve a gyermek életkorát és érettségét;
 - a gyermek véleményének kikérésekor figyelembe kell vennie olyan eszközöket, mint például (a visszaviteli eljárás korlátozott hatályához igazított) családi jelentések, amelyeket megfelelően képzett szakértők készítettek, hogy segítsék a bíróságot annak meghatározásában, hogy milyen súlyt kell helyezni a gyermek véleményére;
 - a gyermek véleményének kikérésére vonatkozó határozat meghozatalakor szigorú határidők meghatározásával biztosítani kell, hogy a gyermek véleményének kikérése ne okozzon indokolatlan késedelmet az ügynek a visszaviteli eljárás során történő elbírálásában.

¹²⁵ Lásd például az UNCRC 12. cikkét. Regionális szinten a Brüsszel IIa. rendelet Európai Unió (EU) belüli elfogadása előírta a visszaviteli eljárások lefolytatásának módját azokban az uniós tagállamokban, ahol a rendelet alkalmazandó (lásd: a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet. Lásd különösen a rendelet 11. cikkét. A Brüsszel IIa. rendelet Dánia kivételével valamennyi uniós tagállamban közvetlenül alkalmazandó. A rendeletet felülvizsgálták, és felváltotta a 2019. június 25-i (EU) 2019/1111 rendelet (lásd a fenti 64. lábjegyzetet). Az átdolgozás megerősíti a gyermekek azon jogát, hogy még inkább lehetőséget kapjanak véleményük kifejtésére.)

¹²⁶ Lásd még az 1980. és 1996. évi Hági Egyezmény gyakorlati működésével foglalkozó különbizottság hatodik ülésének következtetéseit és ajánlásait (lásd a 17. lábjegyzetben jelzett útvonalat).

¹²⁷ Hollandiában a Polgári Törvénykönyv 1. könyvének 250. cikkén alapuló állandó gyakorlat szerint „*ad litem* gyámot” neveznek ki a Hági Egyezmény hatálya alá tartozó, három év feletti gyermekeket érintő valamennyi ügyben. Ez az *ad litem* gyám – jellemzően egy (gyermek)pszichológus és/vagy bejegyzett mediátor – képviseli a gyermeket az ezt követő eljárás (elsőfokú eljárás és fellebbezés) során azáltal, hogy kifejezi a gyermek véleményét, valamint értékeli érettségét és azt az intézkedést, amelyben a gyermek látszólag szabadon kifejezheti magát. Ugyanez a gyakorlat uralkodik Németországban is, ahol az 1980. évi Egyezmény szerinti eljárásokban rendszeresen kijelölnek egy „*Verfahrensbeistand*”-ot (*ad litem* gyámot) a családjogi eljárásokról és a nem vitatott joghatóságról szóló törvény 158. szakaszával összhangban.

e. Bizonyíték

90. A hatékony ügykezelés egyik átfogó célja az, hogy a bíróság csak a releváns bizonyítékokat fogadja el, és hogy az információgyűjtés és a bizonyítékok szolgáltatása ne okozzon indokolatlan késedelmet. Az e szakaszban ismertetett bevált gyakorlat célja, hogy segítse a bíróságot e célok elérésében.

f. Szakértői vélemény

91. Különösen a szakértői bizonyítékok esetében korlátozni kell a felhasználását, hogy összhangban legyen a súlyos kockázat miatti kivétel jellegével és szűk alkalmazási körével. A bevált ügykezelési gyakorlat részeként a bíróságnak – adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások alapján, és amennyiben az adott ügyben indokolt – a következőket kell tennie:
- mérlegelnie kell az Egyezményről, a visszaviteli eljárásokról és a súlyos kockázat miatti kivétel sajátos jellegéről ismeretekkel rendelkező, megfelelő szakértők jegyzékének összeállítását, akik rövid időn belül rendelkezésre állnának;
 - abban az esetben, ha mindkét fél szakértői véleményt kíván bemutatni, ösztönöznie kell egy megfelelően képzett, közösen kiválasztott vagy adott esetben a bíróság által kijelölt szakértő igénybevételét ahelyett, hogy minden egyes fél szakértőt vonna be;
 - a felekkel együtt és a lehető leghamarabb értékelnie/mérlegelnie kell, hogy a súlyos kockázatra vonatkozó állításokkal kapcsolatos kérdés szakértői véleményt/bizonyítást igényel-e; ha szakértői véleményre van szükség:
 - meg kell határozni az azzal kapcsolatos konkrét kérdéseket, hogy milyen szakértelemre van szükség, például utasítás, bírósági végzés vagy tájékoztató formájában;
 - emlékeztetnie kell a feleket és a szakértőt a visszaviteli eljárás korlátozott hatókörére és a súlyos kockázat miatti kivétel szűk körére, valamint arra, hogy szigorúan korlátozni kell azokat a kérdéseket, amelyekkel kapcsolatban szakértői véleményt/bizonyítást kívánnak előterjeszteni;
 - az indokolatlan késedelem elkerülése érdekében meg kell határozni azt a határidőt, ameddig a szakértői véleményt szóban vagy írásban be kell nyújtani a bíróságnak és/vagy adott esetben a feleknek;
 - amennyiben a bíróság hatáskörrel rendelkezik a szakértő kijelölésére, ki kell választania egy megfelelő szakértőt, és biztosítani kell, hogy a szakértő megkapja a vonatkozó információkat; valamint
 - ki kell tűznie az ügy tárgyalásának folytatására vonatkozó időpontot, és biztosítani kell, hogy a szakértő az adott napon rendelkezésre álljon a bizonyítékok szolgáltatására és szükség esetén a tájékoztatásra;
 - az eljárás indokolatlan késedelmének elkerülése érdekében mérlegelnie kell annak lehetőségét, hogy a szakértő az írásos verzió helyett szóban, személyesen vagy audio- vagy audiovizuális kapcsolat útján tegyen jelentést.

g. Segítségnyújtás a központi hatóságok részéről és közvetlen igazságügyi kommunikáció

92. A vonatkozó jogszabályokkal és eljárásokkal összhangban, és amennyiben a súlyos kockázatra vonatkozó állítások értékelése során helyénvalónak ítélik, a bíróságok további információkat kérhetnek a központi hatóságoktól annak érdekében, hogy jobban megértsék a szokásos tartózkodási hely szerinti államban érvényben lévő jogi keretet vagy gyermekvédelmi rendszert, vagy tisztázzanak bizonyos tényállításokat¹²⁸. A bíróságok a központi hatóságokon keresztül külön tájékoztatást is kérhetnek a gyermek szociális hátteréről. El kell azonban kerülniük, hogy a központi hatóságokat feladataikon és hatáskörükön túlmenő megkeresésekre vagy vizsgálatokra kérjék fel (lásd a IV. szakaszt).

A bíróságok azáltal is hozzájuthatnak a releváns információkhoz, hogy közvetlen igazságügyi kommunikációt kezdeményeznek a joghatóságuk alá tartozó más bírakkal vagy más Szerződő Államok bírásaival való kapcsolatfelvétel útján. Ez utóbbi esetben a bíróságok igénybe vehetik a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatát, amely a Szerződő Államok bírói karának egy vagy több tagjából álló hálózat. A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata az Egyezmény hatékony működésének támogatása érdekében elősegíti a bírák közötti nemzetközi szintű kommunikációt és együttműködést. A bírák a Hágai Konferencia weboldalán ellenőrizhetik, hogy van-e a joghatóságuk alá tartozó, a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatába kinevezett bíró¹²⁹. Amennyiben igen, a bírácoknak a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatának tagjához kell fordulniuk annak érdekében, hogy közvetlen igazságügyi kommunikációt kezdeményezzenek a hálózaton keresztül, és/vagy támogatást kapjanak ehhez. A közvetlen igazságügyi kommunikáció kezdeményezését mérlegelő bírácoknak célszerű tanulmányozni a Hágai Konferencia által közzétett, az igazságügyi kommunikációra vonatkozó új útmutatót és az annak általános elveiről szóló dokumentumot¹³⁰. Adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások alapján a központi hatóságok is hozzájárulhatnak a közvetlen igazságügyi kommunikáció megkönnyítéséhez.

¹²⁸ Lásd például *Kovacs kontra Kovacs* (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), 2002. április 23., Ontario Superior Court of Justice (Ontariói Legfelsőbb Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 760], ahol a bíróság arra utasította a felek jogi képviselőit, hogy együttesen kérelmezzék az 1980. évi Egyezmény szerinti, kanadai szövetségi központi hatóságnál, hogy tegyék meg a szokásos tartózkodási hely szerinti államban rendelkezésre álló leghatékonyabb lépéseket annak megállapítása érdekében, hogy a kérelmezőt valóban vád alá helyezték és elítélték-e, valamint hogy az elítélést tiszteletben tartó ítélet hiteles-e. Lásd még: *M.G. kontra R.F.*, 2002 R.J.Q. 2132, 2002. augusztus 23., Quebec Court of Appeal (Quebeci Fellebbviteli Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 762], ahol a bíróság a megkeresett állam központi hatósága képviseletében eljáró jogi képviselőtől azt tudta meg, hogy a megkeresett állam által fizetett pénzügyi támogatás továbbra is rendelkezésre állna az elvívó szülő számára, még akkor is, ha elvívó szülő legfeljebb hat hónapon keresztül nem tartozna a joghatóság alá, és ezáltal felülbírálta az elvívó szülőnek a pénzügyi és egyéb források hiányára vonatkozó állításait.

¹²⁹ Lásd a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata tagjainak listáját, amely elérhető a Hágai Konferencia weboldalán (lásd a jelzett útvonalat a 34. lábjegyzetben).

¹³⁰ Lásd az igazságügyi kommunikációról szóló új iránymutatást (i. m. 1. lábjegyzet).

IV

**A központi
hatóságok bevált
gyakorlatai a 13.
cikk első
bekezdése
b) pontjában
foglalt ügyekben**

93. Az e szakaszban megosztott bevált gyakorlatokat csak akkor kell figyelembe venni, ha az adott Szerződő Állam vonatkozó jogszabályai és eljárásai ezt lehetővé teszik. Továbbá az e szakaszban megosztott bevált gyakorlat nem értelmezhető úgy, mint amely az Egyezményben (7. cikk) előírtakon túl további kötelező kötelezettségeket ró a Szerződő Államok központi hatóságaira.

1. A központi hatóságok általános feladatai – együttműködés és tájékoztatás nyújtása

94. A központi hatóság egyik fontos feladata, hogy megtegyen minden megfelelő intézkedést annak érdekében, hogy megkönnyítse a gyermek biztonságos visszavitelét célzó bírósági vagy közigazgatási eljárások lefolytatását (a 7. cikk második bekezdésének f) és h) pontja). Az, hogy a központi hatóság milyen módon teljesíti ezt a feladatot, az egyes Szerződő Államok között attól függően változik, hogy milyen szerepet tölt be az adott államon belül, és milyen feladatokat és hatásköröket biztosít a létrehozására vonatkozó nemzeti jogszabályok szerint. Az egyik figyelemreméltó különbség az, hogy egyes államokban a központi hatóság vagy az ügyész a bírósághoz benyújtott kérelemmel indítja meg a visszaviteli eljárást, míg más államokban a hátrahagyott szülő a bírósághoz nyújtja be a kérelmet.
95. A gyermekek azonnali visszavitelének és az Egyezmény más céljai elérésének biztosítása végett a Központi Hatóságok együttműködnek egymással és támogatják az államuk hatáskörrel bíró szervei közti együttműködést (7. cikk első bekezdés). Azokban az esetekben, amikor a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti kivétel felmerül, az ilyen együttműködés lehetővé teheti a központi hatóságok számára, hogy gyorsan válaszoljanak a bíróság azon kérelmeire, hogy nyújtsanak tájékoztatást a gyermeknek a súlyos kockázattal szembeni védelmét szolgáló védelmi intézkedések rendelkezésre állásáról, a vonatkozó jogszabályokra is figyelemmel. Adott esetben és amennyiben azt a törvény lehetővé teszi, a központi hatóságok információt cserélhetnek a gyermek szociális háttéréről is (a 7. cikk második bekezdésének d) pontja).

2. A központi hatóságok korlátozott szerepe a súlyos kockázat miatti kivétel tekintetében

96. A ténybeli és jogi kérdések értékelése, beleértve a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti állításokat, kizárólag a visszavitel iránti kérelemről határozó bíróság hatáskörébe tartozik¹³¹. Ez fontos annak meghatározásában, hogy mi *nem* a központi hatóság szerepe: nem a központi hatóság feladata a 13. cikk első bekezdésének b) pontja szerinti állítások értékelése vagy az állítások értékelése szerinti fellépés¹³². A központi hatóságnak ezért ügyelnie kell arra, hogy ne késleltesse az eljárást szükségtelen kezdeményezések révén, különösen azokban az államokban, amelyekben maga a központi hatóság vagy egy megbízott feladata az eljárás bíróság előtti kezdeményezése. Ha azonban a központi hatóság feladatkörén és hatáskörén belül jár el, és nem késlelteti a bírósági eljárás megindítását, a visszaviteli eljárás korai szakaszában lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy összegyűjtse a valószínűsíthetően szükséges vagy kért információkat, hogy ezáltal időben segítséget nyújtson a bíróságnak, és elkerülje az ilyen információk gyűjtésével kapcsolatos eljárás elnapolásának szükségességét.

3. A megkereső állam központi hatóságának bevált gyakorlata

97. Bevált gyakorlatként a megkereső állam központi hatóságának készen kell állnia arra, hogy – amennyiben erre felkérést kap – a vonatkozó jogszabályok és eljárások szerint:
- tájékoztatást nyújtson a saját joghatóságán belüli jogszabályokról és eljárásokról;
 - jelentést készítsen a gyermek szociális hátteréről, feltéve, hogy az információ megosztása releváns, megfelelő és jogszabály által megengedett;

¹³¹ Lásd: „A gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló 1980. évi Egyezményről és az 1996. évi gyermekvédelmi egyezményről foglalkozó különbizottság (SC) korábbi üléseinek következtetéseit és ajánlásait tartalmazó táblázat, 1989 (1. SC), 1993 (2. SC), 1997 (3. SC), 2001 (4. SC), 2002 (folytatott SC), 2006 (5. SC), 2011–2012 (6. SC)”, 2017. július 6-i előzetes dokumentum az 1980. évi Egyezmény és a 1996. évi gyermekvédelmi Egyezmény gyakorlati működésével foglalkozó különbizottság hetedik ülésének (2017. október) figyelmébe, 38. napirendi pont, „A különbizottság ismételt hangsúlyozza, hogy (a) a kérelmek elfogadásával kapcsolatos feladataik ellátása során a központi hatóságoknak tiszteletben kell tartaniuk azt a tényt, hogy a ténybeli és jogi kérdések (például a szokásos tartózkodási hely, a felügyeleti jog megléte vagy a családon belüli erőszakra vonatkozó állítások) értékelése általában a bíróság vagy a visszaviteli kérelemről határozó egyéb központi hatóság hatáskörébe tartozik-e; (b) [...]”, lásd 2011. évi különbizottság 13. számú következtetését és ajánlását, valamint a 2006. évi különbizottság 1.1.3. számú következtetését és ajánlását (elérhető a Hágai Konferencia weboldalan, a 17. lábjegyzetben jelzett útvonalon).

¹³² Az Egyezmény 27. cikkét, amely rendkívül korlátozott mérlegelési jogkört biztosít a központi hatóságnak arra, hogy ne fogadja el a visszavitel iránti kérelmet, ezért nem lehet úgy értelmezni, hogy az lehetővé teszi a központi hatóság számára, hogy súlyos kockázatra vonatkozó állítás alapján megtagadja a visszavitel iránti kérelem elfogadását.

- kérésre a megkereső államban fennálló konkrét körülményekre vonatkozó tényszerű információkat szolgáltatasson, amennyiben ez releváns, és azt a törvény lehetővé teszi;
- kérésre tájékoztatást nyújtson a gyermek biztonságos visszavitelének biztosításához szükséges és megfelelő adminisztratív intézkedésekről, és elősegítse azokat;
- a lehető legrövidebb időn belül járjon el, és tegyen meg minden szükséges lépést a bíróság által meghatározott határidők betartása érdekében, hogy ne okozzon indokolatlan késedelmet; kérésre tájékoztassa a megkereső állam hatóságait annak érdekében, hogy a lehető legnagyobb mértékben megkönnyítse a védelmi intézkedések hatékonyságát, például értesítse az illetékes jóléti hatóságokat a gyermek közelgő érkezéséről a súlyos kockázat kezeléséhez szükséges intézkedések meghozatala érdekében.

4. A megkeresett állam központi hatóságának bevált gyakorlata

98. Bevált gyakorlatként a megkeresett állam központi hatóságának fel kell készülnie arra, hogy adott esetben a vonatkozó jogszabályok és eljárások szerint:
- haladéktalanul tájékoztassa a megkereső állam központi hatóságát a bíróság által kért bármely információról, valamint a bíróság által az információszolgáltatásra meghatározott határidőről;
 - rendszeresen és szükség szerint tájékoztassa a megkereső állam központi hatóságát a releváns kérdésekről, többek között az előrehaladásról és az eredményekről, valamint a bíróság által a gyermek visszavitelére vonatkozó végzéssel, a gyermek súlyos kockázattal szembeni védelme és a gyermek biztonságos visszavitelének megkönnyítése érdekében hozott tükrövégzésekkel vagy más végzésekkel kapcsolatban meghatározott követelményekről;
 - a lehető legrövidebb időn belül cselekedjen, és tegyen meg minden szükséges lépést a bíróság által meghatározott határidők betartása érdekében, hogy ne okozzon indokolatlan késedelmet.

V

Hasznos források

99. A 13. cikk első bekezdése b) pontjának értelmezése és alkalmazása ismeretének megszerzése és megértésének javítása érdekében a bíróságok, a központi hatóságok és egyéb felek a következő forrásokra hivatkozhatnak.

1. Magyarázó jelentés az 1980. évi Egyezményről

100. Az Egyezményről szóló magyarázó jelentés¹³³, amely többek között tájékoztatást nyújt az Egyezmény megkötésének előkészítő munkálatairól és körülményeiről, az Egyezmény értelmezésének kiegészítő eszközeként használható¹³⁴.

2. A tizennegyedik ülészak eljárása (1980)

101. A *tizennegyedik ülészak eljárása*¹³⁵, amely magában foglalja a magyarázó jelentést is, magában foglalja az Egyezmény szövegének elfogadásához vezető összes előkészítő munkát, mint például az előzetes dokumentumokat, az ülésen részt vevő delegációk által készített munkadokumentumokat és az ülészak üléseinek jegyzőkönyveit. Ezek a dokumentumok felhasználhatók az Egyezmény értelmezésének kiegészítő eszközeként¹³⁶.

3. A gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos nemzetközi adatbázis (INCADAT)

102. Az INCADAT-ot¹³⁷ az Egyezmény kölcsönös megértésének és egységesebb értelmezésének elősegítése érdekében hozták létre. Online ingyenesen elérhető angol, francia és spanyol nyelven. Az INCADAT a gyermekek jogellenes külföldre vitelére vonatkozó jelentős határozatok összefoglalását és teljes szövegét tartalmazza nemzetközi szinten. Összegyűjti továbbá a visszaviteli eljárások során gyakran peres eljárás és bírósági értelmezés tárgyát képező kérdések tömör jogi elemzését, beleértve a 13. cikk első bekezdésének b) pontját¹³⁸.

¹³³ I. m. 10. lábjegyzet.

¹³⁴ Lásd a *szerződések jogáról szóló, 1969. május 23-i bécsi egyezmény* 31. cikkét.

¹³⁵ I. m. 10. lábjegyzet.

¹³⁶ Lásd a *szerződések jogáról szóló, 1969. május 23-i bécsi egyezmény* 32. cikkét.

¹³⁷ Elérhető itt: < www.incadat.com >.

¹³⁸ A 13. cikk első bekezdése b) pontjának elemzését lásd a Hágai Konferencia weboldalán: < www.hcch.net > a „Gyermekek jogellenes elvitele”, az „Egyezmény”, az „Ítélezési gyakorlat elemzése”, „A visszavitel alóli kivételek”, majd a „Károsodás súlyos kockázata” menüpont alatt.

4. A Hágai Konferencia által közzétett, bevált gyakorlatra vonatkozó útmutatók

103. A jelenlegi útmutatón kívül a Hágai Konferencia más, az Egyezményrel kapcsolatos bevált gyakorlatokra vonatkozó útmutatókat is közzétett¹³⁹, amelyek hasznosak lehetnek a bíróságok, a központi hatóságok és mások számára a 13. cikk első bekezdése b) pontjának értelmezésében és alkalmazásában:
- Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról: I. rész – A központi hatóság gyakorlata;
 - Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról: II. rész – Végrehajtási intézkedések;
 - Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról: III. rész – Megelőző intézkedések;
 - Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról: IV. rész – Végrehajtás;
 - Útmutató a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti bevált gyakorlatról: V. rész – Mediáció; valamint
 - Transfrontier Contact Concerning Children – General Principles and Guide to Good Practice (Határokon átnyúló kapcsolat a gyermekekkel kapcsolatban – Általános elvek és útmutató a helyes gyakorlatról).

5. A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata

104. A családjegyekre szakosodott, a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózatának létrehozását először a gyermekek nemzetközi védelméről szóló, 1998. évi De Ruwenberg-szemináriumon javasolták. Azt ajánlották, hogy a különböző joghatóságok illetékes hatóságai (pl. a bírósági elnökök vagy a különböző jogi kultúrákon belül adott esetben más tisztviselők) jelöljék ki a bírói kar egy vagy több tagját, hogy kommunikációs és kapcsolattartási csatornaként szolgáljanak a nemzeti központi hatóságaikkal, a joghatóságuk alá tartozó más bírakkal és más Szerződő Államok bírásaival, legalább kezdetben az 1980. évi Egyezmény szempontjából releváns kérdések tekintetében. A Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata az Egyezmény hatékony működésének biztosítása érdekében elősegíti a bírák közötti nemzetközi szintű kommunikációt és együttműködést. A bírácoknak célszerű megtekinteni a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata tagjainak jegyzékét, amely a Hágai Konferencia weboldalán érhető el¹⁴⁰.

¹³⁹ Mindezen kiadványok elérhetők a Hágai Konferencia weboldalán a következő címen: < www.hcch.net >, a „Kiadványok”, majd „Bevált gyakorlatról szóló útmutató” menüpont alatt.

¹⁴⁰ Lásd a Bírák Nemzetközi Hágai Hálózata tagjainak listáját, amely elérhető a Hágai Konferencia weboldalán (lásd a jelzett útvonalat a 34. lábjegyzetben).

6. A nemzetközi gyermekvédelemről szóló bírói hírlevél

105. A *Bírói Hírlevél* garantálja a gyermekek nemzetközi védelme terén folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos információk áramlását. Ezt először a Hágai Konferencia tette közzé 1999-ben. A hírlevél jelenleg félévente jelenik meg¹⁴¹.

7. A nemzeti hatóságok által készített dokumentumok

106. Az évek során a nemzeti igazságügyi hatóságok útmutatókat és hasonló dokumentumokat tettek közzé, hogy segítsék az ilyen összetett ügyekkel foglalkozó bíróságokat, például:
- a Kanadai Országos Igazságügyi Intézet által kiadott elektronikus könyv¹⁴²;
 - a kapcsolati és a családon belüli erőszakról szóló ausztrál nemzeti szakértői könyv¹⁴³;
 - a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló nemzetközi egyezmények működésére vonatkozó argentin jegyzőkönyv¹⁴⁴;
 - a Brazil Főügyészi Hivatal által kiadott elektronikus útmutató¹⁴⁵.

¹⁴¹ A *Bírói Hírlevél* minden kötete angol és francia nyelven érhető el, bizonyos kötetek pedig spanyol nyelven, a Hágai Konferencia weboldalán (lásd a 118. lábjegyzetben feltüntetett útvonalat). A *Bírói Hírlevél* V. kötete különös figyelmet fordított a 13. cikk első bekezdésének b) pontjára.

¹⁴² A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény, National Judicial Institute Electronic Bench Book, National Judicial Institute, módosítás ideje: 2018. május.

¹⁴³ A szakértői könyv elérhető itt: < <https://aija.org.au/publications/national-domestic-and-family-violence-bench-book/> > (utolsó megtekintés ideje: 2020. február 5.).

¹⁴⁴ *Protocolo de actuación para el funcionamiento de los convenios de sustracción internacional de niños*, jóváhagyás ideje: 2017. április 28. A jegyzőkönyv az argentin Legfelsőbb Bíróság weboldalán érhető el: < <http://www.cij.gov.ar/adj/pdfs/ADJ-0.305074001493756538.pdf> > (utolsó megtekintés ideje: 2020. február 5.).

¹⁴⁵ Az útmutató a következő címen érhető el: http://www.agu.gov.br/page/content/detail/id_conteudo/157035 (utolsó megtekintés ideje: 2020. február 5.).

Az idézett ítélkezési gyakorlat tárgymutatója

Az idézett ítélkezési gyakorlat tárgymutatója

Az ebben az útmutatóban említett és az alábbiakban hivatkozott valamennyi határozat elérhető az INCADAT-on¹⁴⁶, a határozat teljes szövegének eredeti nyelven való feltüntetésével, valamint angol, francia vagy spanyol nyelvű összefoglalójával, e nyelvek közül két vagy mindhárom nyelven. A szögletes zárójelben feltüntetett egyedi INCADAT hivatkozási szám könnyű hozzáférést tesz lehetővé a határozathoz, ha ezt a számot beírja a megfelelő keresési mezőbe.

A számok az oldalszámokat jelentik.

Amerikai Egyesült Államok

Abbott kontra Abbott ügyben hozott ítéletet, 130 Ct. 1983 (2010), 2010. május 17., Supreme Court (Legfelsőbb Bíróság) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 1029] 21

Escaf kontra Rodriquez, 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), 2002. május 6., United States District Court for the Eastern District of Virginia, Alexandria Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Virginia keleti körzete, Alexandria kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 798] ----- 45

Freier kontra Freier, 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), 1996. október 4., United States District Court for the Eastern District of Michigan, Southern Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Michigan keleti körzete, déli kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 133] ----- 46

Gomez kontra Fuenmayor, 15-12075. szám, United States Court of Appeal (az Egyesült Államok Fellebbviteli Bírósága) (11. Körzet), 2016. február 5. (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1407] ----- 40

In the Matter of L.L. (Children), 2000. május 22., Family Court of New York (New York-i Családjogi Bíróság) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USs 273] ----- 54

Miltiados kontra Tetervak, 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), 2010. február 19., United States District Court, Eastern Division Pennsylvania (Egyesült Államokbeli Körzeti Bíróság, Pennsylvania keleti kerülete) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1144] 40

Ostevoll kontra Ostevoll, 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), 2000. augusztus 16., United States District Court in Ohio (az Egyesült Államok Ohio-i Körzeti Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1145] ----- 43

Pliego v. Hayes, 843 F.3d 226 (6th Cir. 2016), 2016. december 5., Court of Appeals for the Sixth Circuit (a Hatodik Körzet Fellebbviteli Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1386] ----- 51

Sabogal kontra Velarde, 106 F. Supp. 3d 689 (2015), 2015. május 20., United States District Court for the District of Maryland (Maryland körzet Körzeti Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 1383] ----- 37

Souratgar kontra Fair, 720 F.3d 96 (2nd Cir. 2013), 2013. június 13., United States Court of Appeals for the Second Circuit (az Egyesült Államok második körzetbeli fellebbviteli bírósága), (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1240] ----- 41

¹⁴⁶ Lásd ezen útmutató V. szakaszát.

Tabacchi kontra Harrison, 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), 2000. augusztus 2., United States District Court for the Northern District of Illinois, Eastern Division (az Egyesült Államok körzeti bírósága – Illinois északi körzete, keleti kerület) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/USf 465] ----- 41

Taylor kontra Taylor, 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11th Cir. 2012), 2012. december 20., United States Court of Appeals for the Eleventh Circuit (a Tizenegyedik Körzet Fellebbviteli Bírósága) (USA) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/US 1184] ----- 40

Argentína

A. kontra A., 2001. október 5., Buenos Aires-i Elsőfokú Bíróság (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 487] ----- 45

E.S. s/ Reintegro de hijo, 2013. június 11., Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 1305] ----- 33

G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos, 2012. augusztus 22., Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AR 1315] ----- 44

Ausztrália

Director General, Department of Community Services Central Authority kontra J.C. és J.C. és T.C., 1996. július 11., Full Court of the Family Court of Australia at Sydney (a Sydney-i Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 68] ----- 53

Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs, 1999. szeptember 24., Family Court of Australia at Brisbane (Brisbane-i Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 294] ----- 53

Director-General, Department of Families kontra. R.S.P. [2003] FamCA 623, 2003. augusztus 26., Full Court of the Family Court of Australia (az Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 544] ----- 52

DP kontra Commonwealth Central Authority, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 ¶(Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 346] ----- 46

Gsponer kontra Johnson, 1988. december 23., Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (a Melbourne-i Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 255] ----- 33

H.Z. kontra State Central Authority, 2006. július 6., Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (az Ausztrál Családjogi Bíróság teljes ülése, Melbourne) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 876] ----- 29

Police Commissioner of South Australia kontra H., 1993. augusztus 6., Family Court of Australia at Adelaide (Adelaide-i Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 260] ----- 43

State Central Authority kontra Maynard, 2003. március 9., Family Court of Australia (Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 541] ---- 47

State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services kontra Mander, 2003. szeptember 17., Family Court of Australia (Ausztrál Családjogi Bíróság) (Ausztrália) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AU 574] ----- 42

Ausztria

2Ob90/10i, 2010. július 8., *Oberster Gerichtshof* (Ausztria) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/AT 1047] ----- 50

Belgium

No 03/3585/A, 2003. április 17., *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgium) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/BE 547] ----- 46

No de rôle: 07/78/C, 2007. január 25., *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgium) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/BE 857] ----- 46

Chile

N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo, 2013. február 28., *Corte Suprema* (Chile) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1318] ----- 44

Dánia

B-2939-01, 2002. január 11., *Vestre Landsret* (Dánia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DK 519] ----- 46

V.L. B-1572-09, 2009. szeptember 23., *Vestre Landsret* (Dánia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DK 1101] ----- 46

Egyesült Királyság

F. kontra M. (Abduction: Grave Risk of Harm) [2008] 2 FLR 1263, 2008. február 6., Family Division of the High Court of England and Wales (Anglia és Wales legfelsőbb bíróságának családjogi kollégiuma) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 1116] ----- 41

O. kontra O. 2002 SC 430, 2002. május 3., Outer House of the Court of Session of Scotland (a skóciai bíróság külső háza) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKs 507] ----- 54

Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights) [1992] Fam 106, 1992. február 12., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 48] ----- 45

Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm) [1999] 1 FLR 1145, 1999. december 2., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 269] ----- 53

Re D. [2006] 3 WLR 0989, 2006. november 16., United Kingdom Supreme Court (az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 880] ----- 28

Re D. (Article 13b: Non-return) [2006] EWCA Civ 146, 2006. január 25., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 818] ----- 46

Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal) [2011] UKSC 27, [2012] 1 A.C. 144, 2011. június 10., United Kingdom Supreme Court (az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UK 1068] ----- 28, 36, 43, 52

- Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)* [2007] EWHC 2807 (Fam), 2007. november 30., High Court (Family Division) of England and Wales (Anglia és Wales Legfelsőbb Bírósága) (Családjogi Kollégium) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 966] ----- 48
- Re M. és J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)* [1999] 3 FCR 721, 1999. augusztus 16., High Court of England and Wales (Anglia és Wales Legfelsőbb Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 266] ----- 49
- Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)* [2012] UKSC 10, ¶[2012] 2 A.C. 257, 2012. március 14., United Kingdom Supreme Court (az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága) (Anglia és Wales) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 1147] ----- 52
- Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)* [2000] 2 F.L.R. 192, 2000. április 18., Court of Appeal of England and Wales (Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága) (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 270] ----- 54
- Re W. (A Child)* [2004] EWCA Civ 1366 (Egyesült Királyság) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/UKe 771] ----- 40

Franciaország

- No de pourvoi 08-18126, 2009. február 25., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1013] ----- 43
- No de pourvoi 14-17.493, 2014. november 19., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1309] ----- 45
- No de pourvoi 17-11031, 2017. május 4., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1346] ----- 46
- No de RG 06/00395, 2006. május 30., *Cour d'appel de Paris* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1010] ----- 42
- No de RG 08/04984, 2009. február 18., *Cour d'appel de Nîmes* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1135] ----- 45
- No de RG 11/01062, 2011. június 28., *Cour d'appel de Bordeaux* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1128] ----- 44
- No de RG 11/01437, 2011. december 1., *Cour d'appel d'Agen* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1172] ----- 48
- No de RG 11/02685, 2011. június 28., *Cour d'appel de Rennes* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1129] ----- 45, 51
- No de RG 11/02919, 2011. szeptember 19., *Cour d'appel de Lyon* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1168] ----- 44
- No de RG 12-19382, 2013. március 20., *Cour de cassation* (Franciaország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/FR 1213] ----- 44

Hollandia

- X. (az anya) kontra Y. (az apa)*, 2018. február 22., *Rechtbank 's-Gravenhage* (Hollandia) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NL 1391] ----- 42

Írország

A.S. kontra P.S. (Child Abduction) [1998] 2 IR 244, 1998. március 26., Supreme Court (Legfelsőbb Bíróság) (Írország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IE 389] ----- 43

Izrael

DZ kontra YVAMVD, RFAmA 2270, 2013. május 30., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IL/1211] ----- 55

LM kontra MM Nevo, RFAmA 2338/09, 2009. június 3., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/IL 1037] ----- 54

Motion for Leave to Appeal (Family Matters) 5690/10, 2010. augusztus 10., Legfelsőbb Bíróság (Izrael) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/1290] ----- 49, 50

Kanada

Achakzad kontra Zemaryalai [2011] W.D.F.L. 2, 2010. július 20., Ontario Court of Justice (Ontariói Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1115] ----- 42

Chalkley kontra Chalkley (1995) ORFL (4th) 422, 1995. január 13., Court of Appeal of Manitoba (Manitobai Fellebbviteli Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 14] ----- 54

J.D. kontra P.D., (2010) ONCJ 410, 2010. szeptember 9., Ontario Court of Justice (Ontariói Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1421] ----- 36

Kovacs kontra Kovacs (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), 2002. április 23., Ontario Superior Court of Justice (Ontariói Legfelsőbb Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 760] ----- 65

M.G. kontra R.F., 2002 R.J.Q. 2132, 2002. augusztus 23., Quebec Court of Appeal (Quebeci Fellebbviteli Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 762] ----- 65

Mbuyi kontra Ngulula, (2018) MBQB 176, 2018. november 8., Court of Queen's Bench of Manitoba (Manitobai Queen's Bench Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1416] ----- 36

Office of the Children's Lawyer kontra Balev, 2018 SCC 16, Supreme Court of Canada (Kanada Legfelsőbb Bírósága) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1389] ----- 17

Thomson kontra Thomson, [1994] 3 SCR 551, 1994. október 20., Supreme Court of Canada (Kanada Legfelsőbb Bírósága) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 11] 28

Solis kontra Tibbo Lenoski, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 1403] ----- 47

Y.D. v. J.B., [1996] R.D.F. 753, 1996. május 17., Superior Court of Quebec (Quebeci Legfelsőbb Bíróság) (Kanada) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CA 369] ----- 44

Kína

EW kontra LP, HCMP1605/2011, 2013. január 31., Hongkong Különleges Közigazgatási Terület (Kína) Legfelsőbb Bírósága [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CNh 1408] ----- 28

LPQ kontra LYW [2014] HKCU 2976, 2014. december 15., Hongkong Különleges Közigazgatási Terület Legfelsőbb Bírósága (Kína) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CNh 1302] ----- 52

Mexikó

Procedure for International Return of Children, 2926/2008. számú ügy, 2009. február 16., *Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal* (Mexikó) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/MX 1038] ----- 46

Németország

12 UF 532/16, 2016. július 6., *Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1405] ----- 29

17 UF 56/16, 2016. május 4., *Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1406] ----- 44

7 UF 660/17, 2017. július 5., *Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen* (Németország) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/DE 1409] ----- 48

Svájc

5A_285/2007/frs, 2007. augusztus 16., *Tribunal fédéral, IIe cour de droit civil* (Svájc) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/CH 955] ----- 44

Új-Zéland

H. v. H. [1995] 12 FRNZ 498, 1995. december 4., High Court at Wellington (Wellingtoni Legfelsőbb Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 30] ----- 50

K.M.A. kontra Secretary for Justice [2007] NZFLR 891, 2007. június 5., Court of Appeal of New Zealand (Új-Zélandi Fellebbviteli Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 1118] ----- 43

Secretary for Justice kontra N., ex parte C., 2001. március 4., High Court at Wellington (Wellingtoni Legfelsőbb Bíróság) (Új-Zéland) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/NZ 501] - 51

Zimbabwe

Secretary for Justice kontra Parker, 1999 (2) ZLR 400 (H), 1999. november 30., Legfelsőbb Bíróság (Zimbabwe) [INCADAT-hivatkozás: HC/E/ZW 340] ----- 41